

3462

K

H

TUNGLA-

D

J

H

D

NR. 1 • 1940

SISUKORD:

- Õpetaja A. Kristian 60-a. — H. A.
Meie talviseid röövlind — A. Kristian.
Aafrika vallutamine — H. Abel.
Lonni — Äiakas.
Virmaliste saladus — J. Laanes.
Lumesadu — S. Romberg.
Õine „põlevkivilinn“ — L. Rabadik.
Taas vabadusse — M. Laks.
Vana sepikoda — L. Rammo.
Meri — V. Hiiesalu.
Jutt on külmapühadest — R. K. ja O. L.
Siin III P „tegurid“ ... — Üks neistsinatseist.
Külm — M. Laks.
Poiste lemmikkirjandus — R. Kaugver.
Kuidas Magalama Jorch võttis möödunud suvel
päikesevanne — R. K.
Mida ja kuidas loevad Rakvere Gümnaasiumi, Pro-
gümn. ja Reaalkooli õpilased — Joh. Virks.
Keele arenemisest ja arendamisest — M. Laks.
Õpilaskonna tegevusest — H. Kallip.
Humanitaarringi tegevusest — H. Kallip.
Naturalistide ringi kroonika — B. Tamm.
Mõnda tütarlaste eriringi sihtjoontest ja tegevusest — X.
Arbujad: Valimik uusimat eesti lüürikat — V. Mets.
Lõbusat Münchени maleolümpialt — E. Kakit.
Märkmeid kooli esivõistlusist — Spectator.
Ajaviidet.

Kaas ja linoollõiked — R. Kello'lt.

TOIMETUSE KOLLEGIUM:

Direktor H. Jänes; õpetajad: J. Meerits, J. Blau-
berg, I. Erm, E. Tiikma, J. Erm, H. Pauskar,
A. Laasi ja M. Madise.

Tunglakandjad

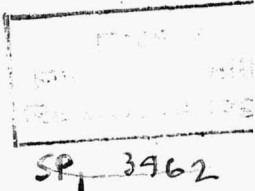
RAKVERE GÜMNAASIUMI, PROGÜMNAASIUMI JA REAALKOOLI
ÕPILASKONNA AJAKIRI

IV AASTAKÄIK

MÄRTS 1940

Nr. 1 (13)

Õpetaja A. Kristian 60-a.

Õpetaja A. KRISTIAN.

Pühapäeval, 18. veebr. 1940. aastal pühitses meie lugupeetud ja armastatud kooliõpetaja hr. Aleksander Kristian oma 60-aastast sünnipäeva. Aleksander Kristian sündis 18. veebruaril 1880. a. Viljandimaal Põltsamaa kihelkonnas taluomaniku pojana. Oma hariduse omandas ta Topiku vallakoolis, Mustvee kihelkonnakoolis, Eesti Aleksandri koolis ja Hugo Treffneri gümnaasiumis. 1907. a. lõpetas ta Tartu ülikooli füüsika-matemaatika teadus-

konna matem. osak. On töötanud hulk aastaid Venemaal mitmeis koolides õpetajana, inspektorina ja direktorina. Pärast enamlaste võimuletulekut pöördus juubilar kodumaale tagasi. Reis oli raske, kuna tuli umbes 1600 km jalgsi matkata; kuid koduigatsus andis jõudu, ning 2 kuu ja 8 päeva järele jõudis ta Eestisse. Saabunud kodumaale, jätkas juubilar pedagoogilist tegevust keskkoolides ning gümnaasiumides õpetajana, inspekto-

rina ja direktorina mitmeis kodu-
maa linnades ja 1935. a. alates Rak-
veres, kus töötab praegugi. See
oleks lühike ülevaate juubilari tee-
neterikkast elust. Meie, Rakvere
Gümnaasiumi, Progümnaasiumi ja

Realkooli õpitased, soovime oma
armastatud ja lugupeetud õpetajale
palju õnne, jõudu ning pikka iga
töötamiseks hariduspõllul.

H. A.

Meie talviseid röövlindude.

Virumaa oma suurte metsadega pakub talvel asjast huvitatuile rohkesti võimalusi talviste röövlindude vaatlemiseks. Tähtsamaist röövlindudest, kes meil läbi aasta elutsevad, on kaljukotkas, merikotkas, tedrekull ja kassikull. Kaljukotkaid — saksa keeles Steinadler — on üldse kolme tüüpi: 1. kaljukotkas — Aquila fulva Temm; 2. kuldkotkas — Aquila chrysaetos Linn — ja 3. Aquila nobilis Pall. Kaks viimast esinevad sageli segatüüpidenä. Meil esinev kaljukotkas on „kuldkotkas“, kuid meil võib esineda ka Aquila nobilis. Aquila fulva kui tõeline „kaljukotkas“ on Alpide, Karpaatide ja Kaukasuse kõrgete mägede elanik — meil neid ei esine.

Kuldkotkas on meie õilsaimad ja haruldasemaid linde. Veel hiljuti arvasid meie ornitoloogid, et ta meil ei pesitse. Nüüd on aga teada kaks pesa, mis kõigi tundemärkide järgi kümme aastat kasutamist on leidnud. Linnu kirjelduseks ei ole siin ruumi. Üldiselt võib ütelda, et kõik kotkad — aquilae — erinevad teistest röövlindudest selle poolest, et neil on sääred varvasteni sulgedega kaetud. Kuldkotkas on umbes hane-suurune, värvilt pruun. Tema tiibade ulatus on üle kahe meetri. See on tugev röövel, kes tapab loomi kuni metskitsedeni ja kes püüab jahilinnuna õpetatult ka hunte. Meil ei esine ühtegi lindu, ke talle saagiks ei langeks. Eelistab ikka suuremat saaki.

Merikotkas — Haliaëtos al-

bicilla Briss — on kuldkotkast vähe suurem, kuid ei kuulu kotkaste perre. Alumine kolmandik säärt on tal sulgedeta. Saba on lühikene ja valge. Püüab harilikult kalu, kuid ka loomi ja linde. Üks pesa on Tartu Ülikooli õppemetskonnas.

Tedrekull — Astur palumbarius L. — keda ka kanakulliks hüütakse, on umbes kana-suurune, värvilt vanuse järgi väga erinev, kuid alati on tema pikas sabas kolm tumedat laia vööti. Tedrekull on oma suuruse kohta väga tugev ja metsik röövel, kes tapab linde kuni mõtuseni ja loomi kuni metskitsedeni. Eelistab ka suuremat saaki. Tedrekulli võib õpetada jahikulliks. Esineb ja pesitseb igal pool.

Kassikull — Bubo maximus Ger. — on suurim öökull. Kassikull on nimetuse saanud sarnasusest kassiga: tal on suur ümmargune pea, suured kollased silmad, peas kaks suletutit, mis kassi kõrvu meelde tuletavad. Ka püstak istumisviis on tal kassiga sarnane. Kõrgus — vaksa kolm. Ta murrab linde ja loomi, harilikult jäneseid. Peale kassikulli võib meil esineda veel Uurali kakk, ka tugev öökull, pika sabaga, kõrvadeta.

Peale nimetatud alaliste röövlindude võivad meile talvel ilmuda põhjapoolsed röövlinnud — jahipistikud, kes aga kevadel jälle põhja poole tagasi rändavad. Need on kõik suured tugevad röövlinnud, suuruse poolest kaljukotka ja tedrekulli vahepealsed. Neid

kulle õpetati varematal aegadel jahikullideks. Need on: 1. islandi pistrik (*Falco islandicus* Briss); 2. grönlandi pistrik ehk polaarpestrik (*Falco candicans* Gm.); 3. norra pistrik (*Falco gyrfalco* L.). Kõik kolm püüavad saaki ainult lennust.

Peale põhjapoolsete pistrike võib meil talvel esineda ka üks põhjapoolne suur peaaegu valge öökull — l u m e k a k k (*Nyctea nivea* L.).

Loodan, et need read mõnelegi vaatlusteks tõuke annavad.

A. Kristian.

Noor taltsutatud tedrekull, püütud Järveseljal.

Aafrika vallutamine.

Mõtteteadlane Aristoteles kirjutas: „Aafrikas on maapind päikese kiirte mõjul muutunud tulikuumaks. Igasugune elu on sealt kadunud ja igal pool laiub ainult tühjus. Merevesi keeb ja sarnaneb oma suure soolarohkuse tõttu liimile, kuhu kõik laevad kinni jäävad. Kuid kaugemal ookeanis elutsevad hiiglaslikud merielukad, kes kõiki veesõidukeid hukutavad.“

Sama kirjutus leidis hiljem, um-

bes VIII sajandi paiku täit tunnustust kõigis mais ja tolleaegsed „maateaduslikud“ raamatud täiendasid veel neid andmeid järgnevalt: Öndsale paradiisile kõige lähem on Makariuse saar, kuhu paradiisilinnud Hamacus ja Philikus lendavad jumalikke lõhnu evides. Mõnel teisel saarel elutsevad muinasjutulised inimesepäaga maod, kel naise nägu ja juuksed, aga alumine sabataoline kehaosa sarnaneb

lohega jne. Ka oleval saari, kus elavad kuldliiva sünnitavad ussid, kus leidub poolepuudaseid ja enamagi kaaluga kalliskive ning imeilusaid linde, kes lendavad sabaga.

Jah, tollaegne maateadus võis paljugi kirjeldada, võis kirjeldada asju, mida polnud näinud ükski inimene, sest galeerid ning ka muud sarnased meresõidukid ei omanud kuigi suurt paindlikkust ja vastupidavust pikemateks mere-sõitudeks.

Kuid kõige suuremaks takistuseks olid puudulikud kaardid. Keskaaja eurooplased tundsid Aafrikat ainult kuni praeguse Nuni neemeni. Siis hüüti seda „Non plus ultra“, s. t. — „mitte kaugemale“. Oldi ju lügenud Aristotelest, kelle raamatuid ja õpetust tunnustati kiriku poolt, ning keegi ei julgenud mööduda kohast, kust pidi algama see kirjeldatud koledus.

Ei jäänud aga siiski ületamata neem, mida nii kardeti. Portugaallaste kullaahnus oli suurem hirmust. Kuuldes Aafrika päriselanikudelt maa suurest kullasisaldavusest, nad otsustasid, maksku mis maksab, tungida selle maa saladusse.

Portugalist väljuti laevaga ja teekond algas. Kuid varsti jõuti neemeni „Mitte kaugemale“! Ähvardavana ja süngena seisis see, nagu manitsedes endast mitte mööduma.

Sääl tõusis järsku tugev tuul ning ajas laeva edasi. „Non plus ultra“ jäi seljataha!

Portugallaste imestuseks aga e muutunud rand ega meri sugugi. Ei läinud vesi paksuks ega polnuka jälgi ühestki kohutavast mererekoletisest. Sõideti takistamatult edasi.

Peagi ilmnes aga halb üllatus. Jälle tõusis nende ette uus neem. Rasked murdlained mürisesid karide ja rahnude vahel ning paiskasid üles soolast vett ja vahtu. Oleks ju võinud purjetada kaugemale

merele, kus sügavam vesi, kuid portugallased ei julgenud, vaatamata sellele et nad omasid kompassi.

Vihaselt raputasid nad rusikaid neeme suunas ning — purjetasid tagasi.

Nii korraldati veel mitmeid sõite, kuid tagajärjeta, keegi ei julgenud purjetada ümber maanina. Näis, nagu oleks sinna tekkinud uus neem „Mitte kaugemale“.

Viimaks sai portugali meremees Gil-Eannes kuninga poolt käsu ületada neem või — surra!

Ei jäänudki Gil-Eannesel muud üle, kui õnne katsuda. A. 1434 ta möödus neemest. Vahva merimees ristis hiljem selle koha Bojador'iks, s. t. „Ületatud“ neemeks.

Kapten Baldaya oli teine mees, kes sõitis 2 aastat hiljem ümber neeme. Ta jõudis Vähipöörjooneni, kust sõitis tagasi.

1445. a. asus Denis Deas suuremale uurimisretkele mitme laevaga. Ta sõitis nädalate kaupa, jõudis kaugemale kui ükski teine eurooplane, kuid midagi ei muutunud. Rannal paistsid puud ning inimestega asustatud maa-alad. Siin jõudis Denis Deas otsusele: Aristoteles oli eksinud! Aafrikas oli elu. Sääl leidis palju väärtuslikku, mida võisid tarvitada eurooplased.

Hiljem sadeti Aafrikasse hulk teadusmehi ja maadeuurijaid, nagu Livingstone jt. Need valmistasid kaarte ja tutvusid maaga — tee Aafrikasse oli avatud! Aafrika oli vallutatud! Sellest said aga kasu ainult eurooplased. Eurooplased varustasid ennast sealt tarbeainetega, eurooplased seadsid sisse orjakaubanduse ning jagasid maa hiljem omavahel ära. Ja selle all kannatasid raskelt maa päriselanikud.

Kuid kultuur sammus võidukäiku!

Aineil H. A b e l.

Lonni.

Kirjandussektsooni kirjandusevõistlusele esitatud töö.

Mu sõbranna Lonni käis ühes karjasega karjamaal ja mul oli kodus üksinda kangesti igav. Mõnikord olin emale pahandusekski. Nii hakkasin ka mina Lonniga ühes karjas käima. Meie ei ärganud hommikul nii vara kui karjane, vaid läksime sellel ajal kui saime. Karjas oli tore olla. Tegime maa-sikajorusid, kirjutasime jutte ja lugesime mõnda raamatut. Raamatud ja kirjutatud jutud olid meil metsas. Panipaigaks valisime ühe kuuse alumised oksad, mille all asus samblaiste ja mis oli ühtlasi meie toaks. Tuba oli ehtne tuba ning ve-sigi oli sellele ligidal. Kaevu mui-dugi ei olnud, aga selleks oli säääl palju väikesi järvi. Lonni oli sinna tuppa isegi saksakeelseid raama-tuid toonud, milledest mina küll põrmugi aru ei saanud.

Aga meie arvates neist lõbudest veel ei piisanud, ning siis leiutasime, et peaks ka päevitama, sest Lonni oli rohkem asjaga kursis ja teadis, et nüüdisajal peab olema pruun kui pruun karu. Nii see läkski. Lonni oli tõesti varsti nagu pruuniks pargitud. Kuid mida rohkem pruun, seda rohkem tahetakse! Nii ka Lonni, kes tahtis juba tumepruun olla. Ühel palaval, päris palaval päeval, kui me jälle karjas olime, tahtis Lonni kasutada seda ilma enda pruunistuse tippsaavuti-seks. Lehmad ei pidanud aga päikesest suurt lugu, ennemini vihkasid seda kõrvetavat kuumust ja pugesisid tihnikusse — lepikusse ja kuuseräsmi. Meie pärast nad võisid ka sinna pugedagi ja kas või jäädagi, kui meie aga hästi päikese käes saime olla! Mina olin ka rohkem ikka viluskeppuja, kuid Lonni läks just selle kiuste järveäärsele künkaseljandikule paksu kuusemetsa varju. Sinna ei pidavat tuu-

leõhku päale tulema ja seal pidavat kohe nagu panni peal küpsetama ja pidavat hästi ruttu pruuniks mine-ma. Kuna Lonni oli juba pruun, siis mina kartsin, et tema säääl äkki mustaks muutub! Mina aga ei pida-nud sest „retseptist“ lugu. Paremini pugedin oma majakesse kuuse alla ja ootasin — mis juhtub. Lehmad olid kõik selle ajaga tihnikusse kui naelutatud ja ükski ei mõtelnud meid ega karjast tülitada kiili-jooksmisega. Siis karjane läks koju, kuna me lubasime ise lehma-dega kuni lõunani karjas olla. Natukese aja pärast küsisin Lonnilt, et vast ehk hakkame meiegi lehma-dega koju minema, sest oli juba lõunaaeg, kuna päikesevari oli päris otse ja siis harilikult oli kell kaksteist. Sellel ajal olime karjane ja meie alati astunud koduteel. Lonnil oli aga aega täna küll — ütles mulle: „Oh, aega on, las ma nüüd veel küpsetan end, nüüd veel saab, kodus pärast panevad midagi veel tegema!“ Alistusingi temale. Lonni „küpsetas“ end, kuna mina süvenesin ühte tema poolt kaasa võetud raamatusse... Korruga ärkas-in nagu raamatust — vaatasin eh-mudes ringi, arvates, et Lonni on juba ära läinud. Nägin aga, et Lonni ikka lamas endiselt. „Lonni,“ hüüdsin. Ta ei vastanud. „Lonni,“ hüüdsin veel kord. Ta jälle ei vas-tanud. Ehmusin koledasti. Jooksin siis kiiresti ta juurde, raputasin, ma ei tea, mis temaga oli! Vedasin siis teist maad mööda viluma poole, aga ei jaksanud hästi. Sain siis lõpuks aru, et tal on päikesepeiste ja nagu ma koolist olin kuulnud — peab siis külma vett pähe panema ja vilusse viima. Aga mis teha? Siis õn-neks kuulsin kellegi hõikamist: „Hakake lapsed koju tulema!“ Ja siis nägin hõikajat ennast — see oli

Lonni ema. Ema tuli siis kiiresti minu märguande pääle ligemale, taipas kohe olukorda ja viis Lonni vilusse puude alla. „Päikesepiste,“ ütles ema tõsiselt, peab tooma kiiresti järvest millegagi vett, aga millega? Siis võttis ta põlle eest, jooksis sellega alla järve äärde ja kastis selle vette, tegi märjaks ja pani Lonni otsaesisele. Nii kordas ta seda veel kaks korda. Pikapeale Lonni avas silmad ja vahtis segaselt ringi. „Kus ma olen?“ oli ta esimene küsimus. Meist polnud aga kummaski vastajat ning ma ei osanud isegi oma hirmuga nutta. „So,“ ütles ema, „nüüd ma hakkam lehmadega koju minema. Jää sina, Elsi, siia Lonni juurde, kuni ta on juba toibunud ja ära lase teda tulema hakata. Ajan lehmad koju, siis tulen ise jälle tagasi.“ Ema läks.

Varsti kostis juba tihnikust nagingat ja lehmad jooksid mürinal, et lepad olid loogus — välja. „Teele, teele, kas saate teele!“ kostis veei eemalt, siis oli kõik kadunud. Mina aga istusin Lonni juures. Vahetasin talle masinlikult külmaveerätikut, kartes, et ta sureb?! Lõppeks oli ta juba siiski üsna toibunud. Vaevu suutsin küsida: „On sul nüüd hea?“ Aga ta ei vastanud sellele küsimusele, ütles vaid, et ta tahab nüüd vähe magada. Toppisin talle külje alla samblaid ja varsti ta magas. Ema aga ikka veel ei tulnud. Võtsin jälle raamatu, aga seekord ei seisnud mõttet enam natukestki raamatus. Ikka ja jälle piilusin Lonni poole ja tahtmatult sosistasin üle huulte: „Suur tükk ajas suu lõhki!“

„Äiakas“.

Virmaliste saladus.

Meie mail ilmuvad virmalised enamasti põhjataevas nähtava valge või kollaka, sageli ka roheka valguskaarena. Harilikult on kaare all taevas tume. Valguskaar on algul segane ja nõrk, läheb aga järjest heledamaks ja kerkib kõrgemale. Sageli jääb virmaliste valguskaarena püsima ja kaob pikkamisi kahvatudes. Teinekord aga kerkiavad punakad kiired õige kõrgele taevasse ja hiilgavad, millest on tulnudki sõnad „virmaliste vehklemine“.

Polaarmail ilmuvad virmalised mõnikord ka teisiti: seal läheb valguskaar tihti kahe- või kolmekordseks ja sirutub siis äkki lindina laiali. Ka virmaliste valguse tugevus on siin märksa suurem. Mida kõrgemale virmalised kerkivad, seda selgemini avaldub nende kiirtekujuline ehitus. Kui virmalised kõige tugevamini on arenenud, näivad kõik kiired koonduvat ühte punkti. See nn. virmaliste kroon on suure-

pärasemaid loodusimesid, mida me üldse tunneme. Ükski sõnaline kirjeldus ei suuda anda sellist pilti, nagu seda on virmaliste kroon.

New-Yorgis, 41. põhjalaiuse kraadil, on virmalised niisama selgesti näha kui Leningradis, 60. kraadil. Piirkond, millel virmalised talvel peaaegu igal selgel ööl võib näha, on Aljaska põhjarannik, Baffini laht, Labradori põhjapoolne osa, Skandinaavia põhjapoolne osa, Novaja Semlja saared, Aasia põhjarannik ja Põhja Jäämeri. Kõige rohkem on virmaliste uurimiseks kasutatud Norra põhjapoolset osa. Väike kirikuküla Bossekop Norra Lapimaal on otse klassikaline virmaliste uurimise paik.

Seal toimetas juba aastail 1818/40 prantslane Bravais süstemaatilisi uurimisi. Sealsamas töötas ka rahvusvaheline polaarmaade uurimise organisatsioon 1882. ja 1883. aastal.

Pildistuste abil on läinud korda arvutada virmaliste kõrgust Maa

R. Kello.

Kevadine taevas.

õhkkonnas. Kõige rohkem on virmalisi nähtud 90–130 km kõrgusel. Siiski on neid näha ka 750 km kõrguses.

Ühise kõrguse mõõtmisega pandi esimene kindlam alus virmaliste kummalise nähtuse seletamisele. Ülal kõrgel, kus nad liiguvad, on õhk nii hõre, nagu seda maapinnal saavutatakse vaid klaastorudest õhku välja pumbates. Aga enne juba oli prof. Birkelaud suutnud tõendada, et väikeses õhutus ruumis ülesriputatud ja magneeditud kuumililmusid nähtavale virmalissetaolised kiired, kui kuuli tabasid katoodkiired. Birkelaudi katse näitab, et magneetiline Maa mudel katoodkiired tagasi heidab peale teatud kohtade magneetilise põhja- ja lõunapooluse läheduses, kus need kiired tekitavad paar kitsast helkivat paela.

Et Maa magnetism on ühenduses virmalistega, seda teatakse juba ammu. Virmaliste ajal võib alati

tähele panna tugevaid magnetnõela võnkeid.

Kuid ükski teine nähtus Maal pole niivõrd seotud Päikesega kui Maa magnetism.

Meie teame, et Päike kiirgab katoodkiiri ja et need kiired Maa magnetismi mõjul tunduvalt muutuvad ning hõredas õhus helkimisnähtusi tekitavad. Kõik need katsed on teaduslikult tõestatud. Seega on uurimiste edaspidine käik ette määratud.

Prof. Vegard arvab virmaliste spektrist võivat järeldada, et Maa atmosfääri kõrgemad kihid, kus virmalised helgivad, koosnevad külmunud lämmastiku kristallikesist. Võib igatahes loota, et virmaliste saladuste lõplik lahendamine ühtlasi toob selgust ka Maa õhukihi kõrgema osa ehituse kohta, sest see osa õhukihist jääb vist inimesele igavesti ligipääsmatuks.

Aineil J. LAANES.

Lumesadu.

Õrnu valgeid lumehelbeid liugleb pikkamööda alla. Ikka rohkem ja rohkem tuleb neid. Lund sajab nii tihedalt, nagu oleks õhk täis keerlevad, rahutuid mesilasi.

Tasa langevad lumehelbed raagus puudele ja mõne aja pärast on maa kaetud pehme lumevaibaga. Puud ja põõsad on saanud endile pehmed lumekasukad, eriti õnnelikuna paistab väike kuuseke aianurgas. Tal on nüüd ju nii soe ja hää! Siis pistab üks kiirgav päikesekiir oma nina pilve vahelt välja ja vaatab alla maa poole. Nähes seda muutust, mis all sündinud, pugesid päikesekiired uudishimulikult läbi pilveprao. Nüüd avanesid hallid pilveväravad ja naeratav päikese-ema vaatab omal lahkel

pilgul alla maa pääle. Kuid, mis sündis nüüd! Lumi lõi särama ja mulle näis, nagu oleksid tuhanded jaaniussikesed vilgutanud sääl oma laternakesi.

Aegamööda haarab pimedus maa- ilma oma hõlma. Päike on kadunud pilvetaha. Lumesadu on lakanud. Väljas ulub tuul ja keerutab lund valge müürina üles. Kauged metsatukad ja üksikud talud paistavad läbi lumemõllu ähmaste, mustade, tontlikkude kujudena. Väljas on pime, mustav öö.

Voodiski, kui sulen silmad, keerlevad mul silmade ees lumehelbed. Uni viib mind lumeriiki, kus kogu öö tantsisklen lumehelvetega koos.

S. Romberg.

Õine „põlevkivilinn“.

Hämar dub. Üsikutid tähti ilmub külmaltsinavasse taevasse, saates hajuvaid kiirtekimpe läbi karge talvise õhu. Kiiresti libisevad suusad piki sinkjalt kiirgavat lund mööda kummaliselt kõverdunud männitüvesid ja saledaid sõdursirgeid haabu. Siin-seal kõverdub üksik kask raske lumepesu koorma all. Vaikus. Sahisevad vaid suusad ja haugatab vahetevahel sõber, silmates mõnd imelikku punase kõhualusega lindu. Siin-seal ehmub põõsastest jänes, jookseb hüppeldes üle tee ja kaob teisale, jättes järele vaid jälgeketi.

Mets hõreneb. Paistab vilkuvaid tulesid ja kostab kajasid eemalt tööstusrajoonist: kohisevaid, mürisevaid, sekka hõikeid ja raginat — terve häälte kosk. Pimeneb veelgi. Lisame kiirust suusakeppide siin-seal takerdudes põõsaste lumisesse pitsi. Järsku lõpeb mets, algab tulede ja häälte kohisev meri, paisates valguse- ja

helidevihte vastu talvist taevast. Rohelistest prožektoritest valgustatuna kerkivad vabrikuhiiglasid nagu tohutud põhjamaastiilis ehitatud kirikud pikkade kerede ja sihvakate tornidega. Prožektorite roheline helk annab neile hallist paest hiiglasile erilise läbipaistva tooni, nii et tundub, nagu oleksid nad poolläbipaistvast hiina portselanist. Habras pilt, kummalises vastuolus on sellega tuhandete inimsipelgate sagiv hulk, mis tõtleb ja tõukleb nois hiigel-teremiidipesades. Ülal nende kohal veerevad krigisedes vagonetid pigimustadel terastrossidel läbi õhu tuhamäe poole, mis laiub eemal nagu mingi harsilt saabunud monstrum, pilgutades oma elektrisi silmi ja sirutades terastrosse kandvaid hiiglaajäsemeid. Vagonetid libisevad hiiglasel poole mööda elektrituledest valgustatud krigisevat teed ja kummutavad oma sisu tema mitte-kunagi-täituvasse kurku. Hiiglane

söök. Halli tuhka langeb nagu laavat mäekülgedele ja poolpõlenud tuhatükid veerevad alla, moodustades heledaid jugasid nagu sabatähed. Lõpuks jäävad nad peatuma mäejalale, moodustades selle ümber heleda vilkuva sõõri nagu valvavate vaimude karja. Paremalt venivad pikas reas öisest vahetusest tulevad kaevurid, seljas kõlkumas karbiidilatarnad nagu jaaniusside vilkuvad tuled.

Üha uusi ja uusi vagonette tühjendab mürisedes oma sisemuse tuhamäe haigutavasse kurku; suitsu ja

tahma paiskub vabrikukorstnatest; inimsipelgaid sagib, tulevaid, minevaid, hõiklevaid, rüselevaid, nagu mingis muinasjutulinnas, kus tahmased kääbused keedavad Šokolaadipruunidest kividest vedelat kulda. Nagu mingi ilmutusena tundub see Alutaguse hämaratest laantest ja suurtest soodest kerkinud inimhulkade ja -häälte kohisev tsentrum, Virumaa südames keev kullapada, mis oma tööde ja häälte uhka paiskab läbi karge talvise öö.

LEIDA RABADIK

M. LAKS.

Taas vabadusse.

*Kord pääsuke mu tuppa lendas
ja abituna kartis mind.
Siis tundsin veidi hädust endas:
„Taas vabadusse saagu lind!“*

*Nii pääsukese õue kandsin —
taas siniõhku lõikas tiib.
Hääd sellega ka endal' andsin,
häätegu hinge rõõmu viib.*

Vana sepikoda.

Sajab peent uduvihma, ilm on sombane ja kusagilt toob tuul ninna teravat suitsulõhna. Sepikojas kõlksub vasar ja samast kostab igav laulujorin. Ka see iseäralik suitsulõhn näib tulevat sealt.

Kümme aastat tagasi töötas selles vanas sepikojas veel minu isa ja siin oli mu kodu, aga nüüd näib kõik olevat muutunud. Mets sepikoja taga on jäänud hõredamaks ja kaks pihlakat ukse ees on kasvanud suureks, ulatudes juba üle sepikoja katuse. Kuid pihlakate all asub nagu aastate eestki vankrirataste rautamiseks suur veskikivi, millele laotud korrapärane ning tugevaid kiilukujulisi puuliiste. See tuletab meelde vanu aegu ja teeb meelega natuke rõõmsamaks. Astun se-

pikoja uksele ja seljaga vastu uksepiita toetudes lasen silmadel korraks poolpimedas ruumis ringi käia. Millegipärast tundub see vana tahmunud sepikoda mulle nii kodusena. Paremat kätt nurgas läigivad puurmasina võimsad hammasrattad. Akna all on gide, mutrite ja muu vanasodiga kaetud töölaud ja kahed hiiglasuured kruustangid. Siis tahmunud ääs, milles parajasti vuhiseb väike tuleleek, pikk rida igasuguseid pihte, ääsi taga nurgas nahkne lõõts ning vasakut kätt seinä ääres hunnik valmis hobuseraudu ja paar parandada toodud atra. Keset sepikoda kulunud alasi, hulk vasaraid alasi paku najal ning turjakas lellepoeg askeldamas ääsi ees. Siin on kõik nagu kümne aasta

eestki, ainult isa puudub. Aga sellest hoolimata ma näen oma kujutluses selgesti puhmasvurrudega, natuke vimmatõmbunud vanameest, hõõguv rauatükk pihtidega käes, seismas alasi kõrval ja naermas mind, kui ma peljates alasilts tuiskavat sädemetevihma olin tõmbunud kartlikult tagasi sepikoja uksele. Jah, need olid ilusad ajad! Aastad möödusid ja kui isal sai neid juba kuuekümne ligi, siis ütles tervis üles. Käed, mis võisid

varematel aegadel purustada pähkleid, ei suutnud enam endise hoo ja kergusega vihutada vasarat, minust ei olnud ka niipea abilist loota ja siis saabus päev, kus isa andis sepikoja võtme üle oma nooremale vennale.

Neist aegadest on aastate minnes säilinud ainult mälestused ja see vilutuvajunud sepikoda. Sepikoja iga ei ole vast enam pikk, aga mälestused, — need jäävad püsima eluajaks.

L. Rammo.

Meri.

Valgeil vahuviirel rulluvad lained. Mahe tuuleõhk õõtsub üle vahutava vee, kandes lainete uinuvaid hääli, mis kui emakese unelaul lapsele. Kaugel liuglevad laevad. Hõbedaina läigivad nende kriitvalged purjed, mis kui liblika tiivad sügavsinisel taevatelgil. Päike punendab õhtukaarel, heites salapäraseid varje üle tärkava looduse.

Istun murdunud kaljurahnul. Jalge ees kohisevad lained, otsides

teed murenenud kivide vahel. Visalt ja järelejäetamatult rühivad nad kivide vahel, mühisedes kord valjemalt, kord tasemalt, aga rahnud ei mõista lainete laulu. Jäistena püsivad nad oma kohal.

Mind valdab kurbus, kaotan oma rahu. Tahaksin lennata vabana kui lind lainetega koos teadmata kuhu, ainult ära siit — kaugele.

Vaike Hiiesalu (P IV).

Juttu on külmapühadest...

(Veste.)

Käesoleval õppeaastal on kõrgemalt poolt meie õppilasperet eriti meeles peetud ja kingitud talle selline hea vaheldus koolitöös, nagu seda on külmapühad. Ja neist viimastest tahaksimegi pisut targutada.

Kuna eesmainitud pühade hilisem jätk ulatus alles hilisesse minevikku, valitseb meie koolis veel praegugi pühademeeleolu, mida otsustati kultuursetes huvides ära kasutada.

Et õpilaste suhtumisest külmapühadesse selget pilti saada, pöördusime küsimusega kooli kandvamate tegelaste poole. Vastused kujunesid üldjoontes järgmiseks:

Vanemad klassid lugesid seda „ühisüritust“ tervitatavaks nähteks ja lootsid enaangi. Kuuldus nurinat väikeste arvu ja seal jäi üldse mulje, et vanemad õpilased ei oska küllaldaselt hinnata nooremate kangelaslikkust; mis avaldus koolitulekus niisuguse külma puhul. Nooremate liikmete kaitseks võib öelda, et nende koolitulek ei olnud tingitud üksnes hariduse omandamise eesmärgist, vaid ulatus koguni materiaalse kasu taotlemiseni; kas või selle näol, et loodeti kord ometi saada söögisaalist vastlakukleid, mis harilikult teiste, suuremate poolt ära viidi. Kuna mitmel ebamäärasel põhjusel oli sinna rah-

vast suuregi külma palju kokku tulnud, püüti end vabandada sellega, et ei noh, ega tema; tema tuli ainult vaatama, kas teisi ka koolis on; ja ega tema kooli ei jää, tema läheb kohe koju (milline üritus teostati siiski alles peale tunde).

Üldse suhtusid nooremad õpilased külmapühadesse kuidagi mittesoovitavalt, mis avaldus juba selleski, et tuldi üheksakümneprotsendiliselt kokku isegi — 30° C temperatuuri juures. Sellest nähtub, et nad on veel immuunsed tuntud õpilastehaiguse — „schwänzeni“ — suhtes, mis on seletatav sellega, et väiksemad omavad üldse väga pessimistlikke kalduvusi — kardavad, et nüüd puudutud päevad kevadel õppetööle lisaks pannakse. Üldiselt võttes leiti külmapühi olevat hästi mõjunud nii füüsiliselt kui ka moraalselt

ja avaldati kiitust külmetaadile, kes on kinkinud meile iga peagu kolme koolipäeva kohta ühe külmapüha.

Gümnaasumi õpilaste seisukohtades ilmnes isegi kultuurilisi motiive; märgiti ära Baltimaade hoogsat lähenemist Lääne-Euroopa tsivilisatsioonile ja eriti Inglismaale, kus nädalas on viis töö- ja kaks puhkepäeva.

Külmapühade ajal harrastati vanemate õpilaste seas rohkesti talispordi. Mõned vanemad inividid olid vaba aja kasutanud isegi õppimiseks ja vana kordamiseks, milline nähe nooremate seas osutus harulduseks.

Üldkokkuvõttes jäädi külmapühadega rahule ja loodeti nende peatset kordumist.

R. K. ja O. L.

Siin III P „tegurid“

kui malelaul viigurid.

Heidan nüüd kõrvale metsiku „trevooga“ ning alan oma jutukest õrnema sooga. Esimesena mul leksikonis Helge Mikkaal, kel „kasinust ja virkust!“ hüüdsõnaks koditeel pikal. Teiseks võtan käsile Kuldsepa Hella, kellel kõik õpitud enne kella. Aukraadilt klassivanem ja priimus, kaugel on temast kõik viha ja kiivus. Tinga: Harda „spets“ on laval, muidu kirjamees ta kaval. Kõnes meenutab Cianot, eraelus taob pianot. „Mu kodu on Roslagen, Rootsimaa rand“ — laulmine on Tavel Maimu Achillese-kand. On Peedo Heljoli Jumalast head vaimuanded antud — ta hingelised kirjandid kui tuulest taeva kantud. Kui juttu juba sest, et kõrge meil kultuuritase, siis selleks tõhusalt on kaasa rääkin'd proua Tiikma, alias Vase. Kui huviõhtu kavas tants on sees, siis Evi Veelma sale kuju on oma sõiduvees. Kui Evit või ke-

dagi teist tabanud hüsteerika, siis kindlalt öelda võib — ses süüdi on historika. Kui kuskilt torkab „kriminull“ või filmiiva silma, siis selle omanik on vaidlematult Taitsi Vilma. Aino Langel veetlev näoke peas, oskab vahet teha kurjas, heas. Eve Ladva „lektrilokke“ kannab, külmaltpuupimisel korvi annab. Letner Stella tütarlaste seast on pikim, eraelus kindlasti ka kõige šikim. Ney Alice on tema pinginaaber, loomult peenike kui pliiats „Faber“. Omab loomulikke lokke, seega päris ime, kannab sõprusringis Liisu nime. Vilma Metsak õppima on kange „naase“, tunneb kõikisugu võõrakeelseid fraase. Magdaleena pea ei ole tühi, sest et vaikselt veel on sügav põhi. Õppimises tema sitke paju, ega muilgi alul alla ei vaju. Koidula just õppimist ei pelga, võimlemises pea lööb uhkelt selga. Joonistada võib ka pihlak-

marju, ei ta karda võistlejate varju. Edith ehkki õppi ja on vaikne, siiski löögu sisse kas või äike — süda Puusepal ei iial värise, ega kindel meel ei kärise. Leera kergelt lapselik ja lõbus, õppiminegi tal üsna kõbus. Henriettel elurõõmu paistab palju — aga vist ta varjab nagu kalju oma teguvõimsat elavust — pole keegi näinud tema tegevust. Iise ainuke naismaletaja klassis, kuigi õppimise-gagi tema rassib.

Jätan nüüd järele kõik naiselikud klatšid, — põlvini seelikud ja puusadeni patsid. Edasi näeme me tolmuseid pükse, nõõbitud pintsakuid ja kortsunud lipse. „Lipp Caesar-seitse Berta-kuus“ — see lause Uku Kalla suus. Eksklassivanem, Natuura noorem esimees — nii tunneb teda koolis igamees. Et Olav Lepso on tuntud sportlane ka ilma ees, nii näitab salm, mis toodud teksti sees:

„Olav jooksis meetrit sada
piki staika mudarada.

Saatjaks kerge seljabriis,
sai ta ajaks kaksteist-viis.“

Ka on ta klassi laulutuus, sest tihti tal on sõnad suus:

„Kui magab Sinimander,
siis ronib Oleander.“

Eliasel nimi on ju prohvetlik ja hea, aga ega Endel seda ise ei tea. Karl Jakobsonist pidi saama klassi „pürjel“ — tal laskekunst on üpris kõrgel järjel. Kui kujutavast kunstist kuskil targutust, siis Richard Jerlakas ei karda sellel alal arvustust. Kui klassis lüüaks' lahti mürgel, siis süüst on puhas Vulli Jürgen. Ta iseloomult mõtikslev naturalist, kes selgel pilgul uurib ilma arenemist. „Professor“ Heino Kaar'e'l nimeks — ei seda pole panna imeks — mees tüse õppi ja, täis siirast teadusjanu; tal vigurite peale puudub tähelepanu. „Sa maksa raha, vana reo!“ nii hüüab klassilaekur Karro Leo. Tal lemmik-

spordiks uisusõit, kust tuleb võidu järel võit. Raimond — poiss kas võta, jäta — toimib nii ja toimib naa, vahest üleaisa ka. Kirjutab ja kõneleb, teistega ka sõneleb. Omandusi häid ja pahu — iseloom ei anna rahu. Pärtlipäeval merel harilikult torm, meie Pärtlil aga puudub kindel vorm. Elab ilmas vagusi, ei loo mingeid lugusid. Albert Ladvaga musikaalne mees — viiulilgi tema käte all hing sees. Tunnis häid ja rahuldavaid nopib, vabal ajal palli korvi topib. Lank on meister jooksus, pallis; õppiminegi tal kallis. „Juba jõulud kätte jõudnud, lumi taevalt alla sõudnud. Aga oma isatalus istub Ossa, süda valus.“ Muutra laulab: „O, my baby, was cutter staby“, kuid õppimiseks see ei anna palju abi. Adonis on muidu vahva mees, aga vahvus hoiab teda tihti nutu sees. Harry teatud vaimseil alul seisab kindlalt omil jalul. Kui on rabavad ta salmid, antaks' talle võidupalmid. Ilmar malet harrastab, õppimises temal veab; palliga end karastab, antud sõnast kinni peab. Volfi õpib kõigest väest ja trügib üles igast mäest. Erich kui üks tugev mees maadluses kõik võidab. Lugu peab ka ajaloost, mõttes lennukiga sõidab. TruuverAns on julge mees, kõnnib suure džungli sees. Tapab hunte, karusid ega karda marusid. Tammes Aksel vaikne vend; kõrge tema mõtte-lend. Viskab palli korvi, võrku ega salli vastas nõrku. Kunts on tubli seltsimees — ei ta jäta sõpra ohtu. Kindla hädaohtu ees ta tagasi ei kohku. „Sit tibi terra levis“, ütleb Veenpere ja viskab „copy-booki“ sahtlisse. Väike valgepeega Villu meie vaikne seltsimees; elab, õpib tasahilju selle suure ilma sees.

Kuid neid iseloomu on ju kord nii palju, siis ei maksaks kriitikaga olla valju. Tuleb võtta erapooletult mu juttu, et ei tekiks ilamaaegset riidu ega nuttu. Üks neistsinatseist.

R. KELLO.

Rannas.

M. LAKS.

Külm.

*Külm säravaid klaasinõelu laande
tõi öösel, kui ringi ta käis.
Ning hõbedat kaskè ja saarde —
kõik metsad löi sädelust täis.*

*Hiis kaugemal hiilgas nii helgelt,
külm rahu siis süleles mind.
Ja taevas, see säras nii selgelt,
et vaata ja imesta vaid!*

*Tõi hõbedat kaske ja saarde,
kõik metsad löi sädelust täis.
Veel öösiti klaasnõelu laande,
siis külvas, kui ringi ta käis.*

—0—

Poiste lemmikkirjandus.

Minule kui noorema klassi õpilasele osutub võimatuks kirjeldada keskkooli vanemate klasside meesõpilaste eriharrastusi raamatute sisu kohta ja seepärast puudutan lühidalt nooremate, criti progümn. II kl. õpilaste eelistusi ning soove raamatute suhtes.

Meie oleme, vähemalt enda teada juba nõnda öelda „lapsekingadest välja kasvanud“ ja viibime sellises vanuses, kus peaaegu igaühel on oma erisugused arvamused raamatute kohta. Seepärast leidub praegu, peab ütleva, õige väheseid teoseid, millede kohta kriitika meie, poiste poolt on maksev tervikuna. Püüan siiski anda lühikest ülevaadet üksikutest kirjanduslikest teostest, millede sisu arvustavad enam-vähem kõik poisid vaid sõnadega, nagu „käre, maru, vahva“ jne. Täheendan veel kord, et mu ülevaade puudutab peamiselt vaid P II klassi. Üldiselt võib meie lugejaid poeglapsi liigitada kahte rühma: ühed, kes tegelevad teaduslike raamatutega ja teised, kes armastavad lugeda romaane, novelle ja üldse ilukirjanduslike teoseid. Peab nentima, et viimaste arvuline koosseis ületab tunduvalt esimeste oma.

Esimest kohta meie kirjandusharrastava poistepere südames omavad, võiks öelda, prantsuse kirjaniku Jules Verne'i teosed, nagu „Saladuslik saar“, „Kapten Granti lapsed“, „80 päevaga ümber maailma“, „Tsaari kuller“, „L.-Aafrika savannides“ jne. Neist on huvitatud nii esimese kui ka teise rühma liikmed. See on tingitud arvatavasti peamiselt sellest, et neis raamatuis on teadus huvitavalt põimitud põnevasse sündmustikku. Eriti on see maksev teoste kohta nagu „Saladuslik saar“ ja „Lõuna-Aafrika savannides“. Peale eelmainitud raamatute ei saa vaikides mööda minna

ka sakslase Karl May Vinnetoujuttudest. Indiaanlaste romantika on juba vanematelgi aegadel võlunud poisse (tuletage meelde näit. Joosep Tootsi) ja teeb seda veel praegugi. Teiseks loetavamaks indiaanlasi kirjeldavaks teoseks on Fennimore Cooperi „Nahksuka jutud“. Kullisilm, Chingahcook, Unkas— need on kujud, mis võluvad ja tõmbavad kõiki poisse. Et neis raamatuis peaaegu igal leheküljel leidub tegusid, mida võib ainult sulg teha ja millede realiseerimine küll kellelgi ei õnnestuks, jääb meil pahatihtigi silmapaari vahele, sest meie eas leidub ju küllaldaselt ka neid, kellede arvates raamat on „vägev“ vaid siis, kui seal vähemalt paaris kohas esineb lahinguid või muid tapmisi. Kus neid ei ole, seda raamatut nimetatakse „rämpsuks“ ja teda ei tasuvat lugeda. Raamatu tõeline kirjanduslik väärtus jäetakse seejuures hoopis arustusest välja. Ma ei taha sellega öelda, et meil ei ole kirjanduse kriitiseerimise võimet või et meie ei oska aru saada kirjanduse väärtusest. Ei, vaid ma tahan mainida, et meie jätame selle võime sageli kasutamata. Seda ei või aga öelda kõigi kohta, sest poiste seas on rohkesti ka neid, kes on huvitatud tõelise väärtusega kirjanduslikest tootest.

Samuti huvitavad meie poisse Edgar Wallace'i ja teiste kirjanike kriminaalromaanid, mis oma eriti seiklusrikka sündmuskäiguga küll haaravad on, kuid erilist väärtust neil pole, kuna nad krudevad huvi oma sündmustiku vastu ikka kõrgemale ja kõrgemale, et siis äkki lõpeda ja jätta lugeja kumiseva pea ning segase mõistusega järele mõtlema.

Mis puutub eesti kirjanike teostesse, siis loetakse enim Tammsaare

„Tõde ja õigust“, Eesti ajalugu kirjeldavaid raamatuid nagu Saali „Aita“, „Lcili“ ja.; Mälgu „Õitsevat merd“ ja „Läänemere isandaid“, Kivikase „Nimed marmortahvil“, Metsanurga „Ümera jõel“ jne. Sellest nähtub, et loetakse peamiselt just neid raamatuid, mis on lähedalt seotud Eesti minevikuga ja mis puudutavad Eesti vabadusvõitlusi, olgu see siis esimene sõda ristiusu pealesundijatega või teine sõda venelaste ja sakslaste vastu ning võin päris kindlasti öelda, et kodumaa mured ja rõõmud on alati olnud meie poistele südamelähedased.

Teaduslikest raamatuid on esikohal teos „Maailma maad ja rahvad“. Üldse on maateaduslikud raamatud ja reisikirjeldused oma loetavusega teistest teaduslikkudest teostest ees.

Olen kuulnud tihtigi meid süüdistatavat, et meie poisid loevad alaväärtuslikku kirjandust. Vaatamata neile arvurikkaile väiteile julgen tõendada, et see pole sugugi meie süü. Praegu on ju küllalt lugemismaterjali meist vanematele ja ka noorematele, kuid meile, 10—14 a. vanuses on kirjanduspõld seni suutnud pakkuda vähe, mis oleks meid huvitav ja ühtlasi ka kirjandusliku väärtusega. Usun, et selle väitega on ümber lükatud kõik süüdistused meie vastu. Ühtlasi loodan, et eesti kirjanikud ja kirjastajad edaspidi täidavad selle lünga meie noorsookirjanduses ja annavad meile raamatuid, millel oleksid eespool nimetatud omadused.

R. Kaugver.

Kuidas Magalama Jorch võttis möödunud suvel päikesevanne.

Et magasin pööripäeval, siis möödus ka terve suvevaheaeg magamise tähe all . . . Kui kodus läks magamine ja laisklemine igavaks, lohistasin end jalgrattal randa ja magasin siis seal tulikuumas rannaliivas, kuulates mere mahedat unelaulu . . . Oli seal siis tore! Käi vees ia jälle maga, püherda liivas ja pladista taas vette . . . Aga kõige selle lõbu eest pidin midugi maksma ja maksma nimelt oma nahaga ja pealegi tervelt kolmel korral.

Esimesel korral sai päike mu seljast naha kergesti kätte. See oli rannas ühel tulikuomal suvepäeval, miljal kõik see kuumus ja vees rassimine väsitas minu ja uni kippus nagu kuri herilane kallale. Nii ei saanud lõppeks teisiti kui läksin liivale magama . . . Et aga uni oli ränk, siis oli ka magamine ränk ja kui siis kuue tunni pärast ärkasin, oli päike minust praadi küpsetamas. Selg oli päikesekõrvetusest kange ja tulipunane, tu-

ri surises ja auras, kui läksin vette. Seepärast ei läinudki ma enam kuskilt lõunasööki otsima, vaid hüppasin ühte tallu sisse, ostsin sealt mune, leiba ja piima ning kobisin rannaliivale tagasi. Seal siis sain munade praadimisel kasutada suurepärase elektripliidina oma kuuma turja, millel siis praadisin viis muna korraga. Oi, sa'i tea, see oli pagana tore, kui oli sääraseid keeduabinõusid omast käest võtta. — muudkui koksi muna vastu rannakivi puruks ja kalla sisu üle pea kuumale turjale nagu suurele pannile . . . Siis kui munad olid praetud, ja kui polnud enam midagi vaja keeta, läksin karastasin turja vees kangeks ja nüüd ei karda ma seepärast enam teiste kaasõpilaste sõimu ega õpetaja noomitusi, vaid kõik läheb turjast alla nagu vesi hane seljast.

Siis olid seljaga aga lood pahad, sest ta ei lasknud mul üldse magada,

vaid võimaldas ainult istumist. Ja nädala pärast, kui mujal polnud veel heinatöö alanud, võisin ma küüntega võtta seljal juba loogu, sest nähk tuli nii mis sirinal. Kui loog oli juba võetud ja „kuhjad koos,“ lohistasin enese jalgrattal uuesti randa. Nüüd aga, et vältida seda strateegilist viiga, olin juba targem ja varustusin vastavate abinõudega. Kui mind jälle haaras väsimus ja magus uni, keerasin, et mitte põõnutada enam kuus tundi ühe jutiga ja et turjast „konstruida“ mitte enam elektripliiti, üles ühe suure ärataja-kella, mille olin ettenägelikult kodust kaasa võtnud ja seadsin ta nii, et ta pidi kahe tunni pärast tirisema hakkama. Asetasin ta pea juurde ja heitsin rahulikult pikali...

Kui unest hetkeks virgusin, tahtsin jääda uuesti magama, sest kell polnud veel tirisunud, kuid kui püüdsin ennast küljele keerata, käis kehast äkki läbi kõrvetav valu. Ajasin enese kokkunenult üles ja tead, — mu turi, see kurivaim oli koos seljaga jälle praeks kõrbemas. Jahmusin. Kas siis ka kaks tundi oli liiga pikk „päikesevanni“ võtmiseks!! Vaatasin pahaselt kella — aga seda sindrit polnud kuskil näha, tee mis tahad, igalpool liiv ja liiv kuid kellanäru ei kuskilgi. Jäin algul nagu tola vahtima merele ja arutlema, kas võtsin ikka kella kaasa või mitte. Ja kui mu unine peake hakkas lõppeks aru saama, et ma siiski võtsin „ärataja“ kaasa, hakkasin lähemalt uurima rannaliiva... Kellaloksu ei siranud kuskilt silma — igal pool „igav liiv ja tühi väli“ Ainus asi, mis mul liival silm paistis, oli suur liivahunnik, mida ma enne polnud enda pea juures märganud. Kui ma vaistlikult käega korraks siis üle selle liivahunniku häigasin, tuli selle alt päevavalgele, ei miski muu, kui mu kadunud „ärataja“ — keegi kaabakas oli ta liiva alla matnud ja nii polnud ma ta tirisemist kuulnud, vaid olin maganud

rahulikult edasi ja kõrvetanud jälle terve selja... Haarasin rõõmsalt selle ärataja kui kaotatud, kuid taasleitud sõbra käte vahele ja vaatasin hulk aega ta numbrilauaga tõtt. Ning siis leidsin, et olin nüüd põõnutanud tervelt tunni võrra rohkem kui eelmine kord. Kasvavas vihas ja mures oma turja tuleviku pärast vaatasin ringi ja püüdsin luurates kättemaksuhimus metsaserva, leida seda kaabakat, kes oli mulle selle valusa viguri mänginud. Teraselt silmisingi vaadeldes nägin eemal kaldaliival seltskonna irvitavaid poisivolaskaid. Aimasin, ei — õigemini teadsin — need olidki need sindrid, kes matsid mu „ärataja“ liiva alla ja kindlustasid mulle seega järgnevaiks nädalaks taas unetuid öid ja parimad ärkvelolemise võimalused... Ei julgenud neile aga selle eest tasuda, vaid korjasin vaikselt vihas oma „olemise“ kokku, võtsin „ärataja“ kaenlasse ja käärutasin kodu poole, et valmistuda siin „piinade ööle“.

Kui nädala pärast olid kuhjad uuesti koos, meelitas mind jälle rand, kusküll mu valus turi ja selg keelasid minemast. Kuid, nagu sa isegi tead, on keelatud vili alati kõige magusam, ja nii kangsid mu ustavad kodarad minu jälle ranna poole. Muidugi ei unustanud ma „äratajat“ kaasa võtmast, sest ei tahtnud oma hiljutisi vigu korrata. Et aga keegi minu „äratajat“ uuesti liiva alla ei poetaks, pidin pidama valvet ja jälgima ümbrust. Nii muidugi ei saanud seda keegi enam peita ega maha matta ja kell tirisest alati õigeaegselt. Kuid et ma pidin teda valvama, siis polnud ta tirisemisest mulle mingit kasu, sest valveteenistust pidades pidin nagunii olema ärkvel ja seetõttu ei kõrbenud ka mu selg enam üleliia... Kaarutasin nii iga päev koduküla ja ranna vahet ja varitsesin kellamatjaid, kuid need olid nagu tinatuhka kadunud — ei näidanud kuskilt oma nina, kuigi teesklesin rannaliival magajat.

RG, RP, RR ÕPILASKONNA ESINDUSKOGU 1939./40. Õ. A.

I reas vasakult: A. Siimon, B. Tamm, H. Kallip — esinduskogu esimees, dir. H. Jänes — õpilaskonna vanem, M. Saks — õpilask. juhataja, H. Susi. II reas: Ü. Jõgever, L. Rabadik, H. Neemoja, J. Uibo, J. Kalvet, K. Nurmse, V. Ranne. III reas: A. Green, R. Kello, V. Kirves, L. Valdma, O. Nurk, O. Adler, A. Sepp. IV reas: E. Paulus, U. Kala, H. Intal, E. Allvee. Pildilt puuduvad H. Kuldsepp, Toffer, H. Abel.

Kui nii möödus nädal aega „vaikusega tervel rindel“ ja kui mul polnud juhusst tabada ühtegi mu „piinade ööde“ põhjustajat, arvasin et nad on lahkunud sellest rajoonist ja olnud tol päeval ainult „ühapäevasuvitajaiks“, otsustasin ümbrust teravalt silmitsedes ja „äratajat“ üles keerates teha jälle ühe kasutava uinaku soojal rannalival üle hulga aja tagant, uinutatuna kajakate kriiskeist ja mere salapärasest kohinast. . . Pannin siis „ärataja“ üsna enese ligi, nii et ta eemale kergesti silma ei paistnud ja uinusin. . .

Magasin, magasin ja magasin. . . Päike tõusis haripunktile, kulmineerus ja hakkas siis kalduma silmapiirile, kuid mina muudkui magasin. Kui siis lõppeks külmast meretuulist lödisedes ärkasin, leidsin päikese olevat ainult veel veerand vaksa silmapiirist kõrgemal. Kargasin kohkudes jalule, kuid vajusin siis kohe valusa oigega röötsakile — päike oli teinud jälle oma töö! Ta oli minust teinud jälle prae, nüüd aga võrdlemisi küpse prae, ja võis seepärast täie rahuldustundega silmapiirile vajuda. . . Minus

aga tekkis rahutustunne, mis kasvas üha suuremaks. . . Keha oli nagu tules, hõõgus ja värises palavikuhoogudes. . . Kuhu oli jäänud jälle mu „ärataja“? Kas ma jälle polnud kuulnud ta tirisemist? Vaatasin ringi ja leidsin ta, vähe kaugemal, kui olin ta esiti pannud. Tunnistasin teda ja siis olin kõiges tark — temas polnud ju enam elu mõhkugi. Tärbestriksel ei lõgisenud enam ja seierid seisid kolmveerand kolme peal nagu magnetnõel põhja-lõuna sihis. Ta, sinder oli seisma jäänud ja just veerand tundi enne tirisema hakkamist. Sellest siis mu naha kõrbemine tuligi. Aga, sellest ei saand ma hästi aru, kuidas ta nii järsku oli seisma jäänud — oli teine ju puht šveitsi kell, näidanud poole eluaja vanaisale ja teise poole minu isale korralikult aega, kuid nüüd aga järsku hakkas streikima! Raputasin teda, aga kõik jäi kahtlaselt vaikseks ja ta ei tilisenud, nagu tavaliselt, raputamise puhul. Uurisid siis ta mutreid ning kruvisid. Püüdsin neid keerata, kuid need ei liikunud ei edasi ega tagasi või kui siis liikusid, kostus kella sisemusest hirmsat raginat na-

gu oleks seal keegi vineersaega mööda liivapaberit lükanud... Nüüd mõistsin — keegi kuriloom oli jälle mu „ärataja“ kallal käinud ja minule vingerpussi mängides, selle mehhanismisse jämedat liiva raputanud, nii et kella väntadel ega ratastel polnud enam ruumi liikuda, vaid pidid stoppama jääma. See oli sihilikult tehtud — teadsin seda. Kuid kas jälle too volaskite seltskond? .. Öppisin psühholoogias kunagi, et kurjategijatel on kombeks tulla hiljem kuriteopaigale tagasi, seepärast vaatasin nüüdki otsides ringi. Ja oh sa mait, eks paistnudki ühe suure kivi taga loogivas päikeselöösas kellegi heleblondid juuksed ja sile otsaesine kahe terasetl põnevil ja mind luurava silmaga. Kohe võtsin „ärataja“ sangapidi näppu ja kobisin jalamaid nagu haige vares tasa selle kahtlase kivipoole... Nojah, eks olnudki seal süüdlane, sest egas ta poleks muidu pagenud, kui nägi mind tema poole minevat. Oot, nüüd sulle tasun selle eest, mõtlesin, ja juba vuhiseski mu „ärataja“ läbi õhu, pagevale välejalgsele järele. „Ärataja“ lendas ja lendas, kuid poiss, sinder, oli nagu angerjas ja põikas osavasti kõrvale, nii et mu „ärataja“ plartsatas kõrges kaares vastu rannakivi. Nagu kümne-tolline mürsk lõhkes ta säääl — sihverplate löi tuhandeks tükiks, seierid lendasid nooltena õhku, mutrid, rattad, vändad ja vedrud söötsid seieritele rõõmsaina järele, vajudes hetk hiljem koos nendega vette, kuna „ärataja“ kere jäi nagu moodse kindluse patareikuppel oma kahuritorusid kujutava kahe metalljalaga kaugele merele sihtides kivilahmakale lõmitama. Ja sinna ta jäigi... Ja, Roobu, kui sõidad Kundasse, võid, kui poisid pole neid laiali tassinud, leida mu „ärataja“ osi veel praegugi efimese suurima kivi ümbert, kus ma oma „äratajast“ leinaga lahkusin.

Aga too vigurivänt keda ma „pommitasin“, leidis, kui oli lõpuni vaada-

nud mu kella toreda „lõhkemise“, enesele siiski kasulikuma olevat minu vaateväljalt lahkuda. Seepärast, lootuses et „ärataja jalad“ küllalt korralikult tema „seda kõikse paremat kohta“ kündnud, loobusin minagi „spioonimisest“ tema järele ja otsustasin oma valutava naha koju tassida. Sorisin veel korraks „rataja“ ümber, näppisin vedrusid ja mutreid, kuid leidnud, et neist enam head nahka polnud lootust saada, pördusin valutava kerega vastu järjekordsele „piinade ööle“ ja tead, Roobu, järgmise nädala algul andis mu nahk selle aasta „kolmanda lõikuse“. Tuli siis seda nahakest jälle nii mis sirin ja kere jäi pruuni- ja valgekirjuks nagu kaitsevärvi laiguliseks võõbatud soomusauto. See oli midagi jubedat! Nahk oli ägedas päikeselöömases kõrbedes kooldunud järgmiseks päevaks suurteks villideks ja tuletas kangesti meelde värske õlivärviga kaetud ahju, mida äsja üleliia köetud. Ja paar päeva hiljem tuligi turjalt ja seljalt nahka latakate viisi, nii et isegi „Rudoliga“ ei saanud seda selja külge tagasi kinnitada. Õigupoolest oli siin selles suhtes süüdi küll majanduslikud põhjused, sest just majandusliku laostumise kartusel ei usaldanud ma „Rudoli“ kasutada oma naha taaskinnitamiseks, sest kleepida olnuks palju ja üks tuub seda kleepainet on ju nii kallis! Naabri Karla soovitas siis tärgklisekliistrit. Lasksingi siis seda keeta terve pajataie ja püüdsin päästa, mis päästa andis, kuid see kliister, mõjudes kahjulikult tervisele, tegi enam kahju kui kasu ja mu naha veel jubedamalt maha...

Sellest peale ei mõelnud ma enam kunagi randa minna, isegi mitte ei vaadanud sinnapoole, kus teadsin mere olevat, vaid logistasin niisama ringi. „Ärataja“ pärast sain küll kuumasauna, kuid kui nahk paranes päikese kõrvetusest, ununes ka „ärataja“ — lugu“ ja elu pöördus normaalseisesse rööpaise.

Mida ja kuidas loevad Rakvere Gümnaasiumi. Progümnaasiumi ja Reaalkooli õpilased.

Ülevaate saamiseks õpilaste lugemishuvidest ja võimalustest korraldati 1938.-39. õ.-a. I poole lõpul ankeet. Alljärgnevas esitan korraldatud ankeedi kohta mõningaid kokkuvõtteid.

Ankeedist osavõtjad on jagatud kolme gruppi:

- I gr. — P I ja P II kl. (keskm. van. 13 a.)
 II gr. — P III, IV ja R I, II (k. van. 15 a.)
 III gr — P V, R III, G I ja G II (k. v. 16,8)

Nimetatud grupeerimisega on tahetud vältida liiga üldistavaid kokkuvõtteid, mis selgitaksid olukorda vähem, sest igal vanuseastmel on ju oma maitse ja arvamused raamatute lugemise kohta.

	I gr.					
	P.	T.	K.			
Ankeedist võttis osa	56	45	101			
Ankeedi andmeil loeti poolaastas raamatuid (keskm. iga õpil.):						
1) ilukirjanduslikke (eestik.)	22,3	24	23,3			
2) populaarteadusl. (eestik.)	3,5	4,4	3,82			
3) teaduslikke	2,3	1,4	1,92			
4) ingliskeelseid	0,04	—	0,02			
5) saksakeelseid	0,23	0,02	0,14			
6) venekeelseid	0,21	0,04	0,14			
7) muukeelseid	—	—	—			
	II gr.			III gr.		
	P.	T.	K.	P.	T.	K.
	101	72	173	94	70	164
	14	18,4	16	16,5	20,67	18,28
	2,7	0,62	2	4,9	1,39	3,42
	2,2	0,08	1,3	4,44	0,64	2,81
	0,22	0,11	0,17	1,0	1,10	1,07
	0,15	0,3	2,1	1,27	1,58	1,46
	—	0,04	0,01	0,19	0,33	0,25
	0,01	0,04	0,02	0,27	—	0,16

Eelnevast nähtub, et tütarlapsed võrreldes poistega loevad ilukirjanduslikke (eestikeelseid) teoseid ja võõrkeelseid raamatuid rohkem. Seevastu populaarteaduslike ja teaduslike raamatute lugemise keskm. on poeglastel suurem ja kasvab ühtlasi vanuse suurenemisega (võrdle II

ja III gr. poegl.), mis lubab järeldada poiste suuremat huvi teaduslike küsimuste vastu. Muide olgu märgitud, et loetud teaduslike raamatute hulk I grupi juures ei näi olevat tõenäoline (võrdle II ja III gr. õpilaste poolt loetud teaduslike raamatute hulgaga), mis tuleneb nähtavasti teadusliku raamatu mõiste valesti piiritlest nooremate õpilaste juures.

Kas meeldivad kodu- või välismaa autorite tööd?

Huvitav on märkida, et I grupis eelistavad poeglaste välismaa autorite tööd (64% lugejate-poeglaste üldarvust), põhjendades seda: „on huvitavamad“, „elamusrikkamad“, „on rohkem seiklust“ jne. Vastavalt sellele on lemmikteostena nimetatud J. Verne, K. May jt. töid.

Seevastu I grupis enamuse tütarlapsi ja II ning III grupis enamuse tütarlapsi eelistab kodumaa-kirjanike teoseid.

Moodus 3 (3 kõige sagedamini esinevat meeldivaimate loetud raamatute kohta):

I grupp:

1. O. Luts — „Tootsi lood“ (Kevade jt.)
2. A. H. Tammsaare — „Tõde ja õigus“
3. M. Metsanurk — „Ümera jõel“

II grupp:

1. A. H. Tammsaare — „Tõde ja õigus“
2. M. Metsanurk — „Ümera jõel“
3. K. May — „Vinnetou“

III grupp:

1. A. H. Tammsaare — „Tõde ja õigus“
2. M. Metsanurk — „Ümera jõel“
3. A. Mälk — „Õitsev meri“.

Vaatamata I grupi poeglaste enamuse huvile seiklusi kirjeldavate välismaa autorite tööde vastu, suudavad nähtavasti ka „Tootsi lood“ rahuldada nende „seiklusjanu“, mille tõttu ongi „Tootsi lood“ I grupis loetud meeldivaimate raamatute hulgas esikohal. Huvi meie kirjanduse suurmeisteri Tammsaare „Tõde ja õiguse“ vastu nähtub juba I grupi moodusest, suurenedes vanuse kasvamisega (vt. II ja

III gr.). Ka ajaloolist ainetikku käsitlev M. Metsanurga „Ümera jõel“ püsib staabiisena kõikide gruppide moodustes.

III grupi suhtes olgu tähendatud, et olu- nuks eraldatud gümn. klassid keskk. lõ- puklassidest, siis olu- nuks gümn. klasside suhtes ka meeldivaimate teoste loetelus- järjekord teistsugune:

1. A. H. Tammsaare — „Tõde ja õigus“
2. K. Hamsun — „Maa ja õnnistus“
3. Fr. E. Sillanpää — „Silja“, „Mehe tee“ jt.
4. H. Sienkiewicz — Romaaniriloogia — „Tule ja mõõgaga“, „Uputus“, „Pan Wolodyjowski“,

milline järjekord vihjab vanemate õpi- laste küpsemale kirjanduslikule maitsele.

Vastupidiselt tavaliseks saanud arva- musele luuletiste vähese lugemise kohta ilmneb ankeedi andmeist, et I grupis harrastab luuletuste lugemist 38% luge- jate üldarvust, II grupis — 34%, III gru- pis — 41%, kusjuures kõikides nimeta- tud gruppides tütarlaste juures võrreldes poeglastega on % märksa kõrgem, tõus- tes III grupis 50-ni.

Suurt lugemishuvi tõendavad järgmi- sed arvud:

I grupis kasutab lugemiseks keskm. iga õpil. 9 tundi nädalas, II grupis — 7,5 t. nädalas, III grupis — 7,6 tundi nädalas.

Seega kasutab lugemiseks keskm. iga õpilane 1,14 tundi päevas, mis moodus- tab umbes $\frac{1}{3}$ õppimiseks kulutatud ajast.

Koolikogu ei suuda rahuldada õpilaste lugemishuvi täiel määral. Pääle koo- likogu kasutatakse veel väljaspool kooli olevaid raamatukogusid:

I grupis — 20% lugejate üldarvust
II „ — 35% „ „
III „ — 54% „ „

Ometi ületab meie õpilaskogu raama- tute hulk üleriigilise keskk.-gümn. õpi- lasraamatukogu keskm. umbes 2000 eks. võrra: meil 6317 köidet, üleriigiline keskm. 4199. Võrreldes Rakvere linna Avaliku raamatukogu köidete arvu meie koolikogu köidete arvuga:

meil 6317

linna raamatuk. 5462.

Lugemishuvi on suur; kuid kahjuks

loetakse peamiselt juhuslikult, kuna süs- teemikindlalt loeb vaid

I gr. — 23% lugejate üldarvust
II gr. — 18,2% „ „
III gr. — 17,6% „ „

Lugemise juures omistatakse suurimat tähelepanu sündmustikule:

I gr. — 86% lugejaist
II gr. — 87% „ „
III gr. — 73% „ „

Koos vanuse suurenemisega võib mär- gata tendentsi kirjandusteose üksikele- mentide põhjalikumale käsitelule — tä- helepanu omistamist ideetikule, stiilile, vähem aga kompositisioonile. Kui I ja II grupis teeb loetud raamatute kohta välja- võtteid ja kokkuvõtteid vastavalt 14 ja 18% lugejate üldarvust, siis III grupis tõuseb % 45-le, mis omakorda tõendab analüüsimise tahte ja oskuse suurenemist, seega kirjandusteose maksimaalsemat omandamist.

Huvitav on jälgida ka ajalehtede ja ajakirjade lugemist õpilaste hulgas. An- keedi andmeil loetakse ajalehti pidevalt — iga päev.

Moodus 3 loetavamate ajalehtede kohta on järgmine:

I grupp: 1) „Virumaa Teataja“
2) „Päevaleht“
3) „Uus Eesti“

II grupp: 1) „Rahvaleht“
2) „Virumaa Teataja“
3) „Päevaleht“

III grupp: 1) „Rahvaleht“
2) „Päevaleht“
3) „Uus Eesti“

Kodulinna ajalehe lugemise osatähtsus väheneb vanuse kasvamisega, loovuta- des III grupis 3 esikohta üleriigilikele aja- lehtedele. Ajalehtedes jälgitakse suurima huviga poliitika- ja sõjateateid, mis tin- gitud nimetatud küsimuste aktuaalsusest, järgnevad sporditeated ja kohalikud uudised.

Eritledes tütarlaste ja poeglaste aja- lehtede lugemist, näeme, et tütarlaste juures loetavamate ajalehtede hulgas asub esikohal kodulinna ajaleht. Poliiti- liste ja sõjateadete ning kodulinna ja -maa teadete kõrval tunnevad tütarlap-

sed huvi ka teatrisse, muusikasse, kunsti ning kirjandusse puutuvate küsimuste vastu, seda eriti III grupis.

M o o d u s 3 noorsoajakirjade suhtes, mis enamvähem rahuldavad lugeja nõudeid:

- I grupp: 1. „Viiking“
 2. „Laste Rõõm“
 3. „Tuleviku Rajad“
- II grupp: 1. „Viiking“
 2. „Tuleviku Rajad“
 3. „Tunglakandjad“
- III grupp: 1. „Eesti Noorus“
 2. „Tuleviku rajad“
 3. „Tunglakandjad“

Kuivõrd eespool toodud andmed pretendeerivad täpsusele, selle eest langeb vastutus ankeedist osavõtjaille-õpilasile. Kuid jättes kõrvale absoluutse täpsuse nõude, võib korraldatud ankeedi üksikandmete kokkuvõtete põhjal teha mõningaidki järeldusi. Võimaldades seda, ongi statistiline menetlus oma ülesande täitnud, sest statistikalt ei saa nõuda mingeid kindlaid seadusi. Küll võimaldab ta vaadelda ühe või teise nähtuse esiletulekut teatud ajamomendil, olles seega kaugemaleulatuvate uurimuste juures vaid abidistsipliiniks.

JOH. VIRKS.

RG, RP ja RR Kooperatiivi juhatus. Esimeses reas vasakult: H. Teetlaus — juhatuse esimees, õp. L. Golubev — vanem, hra J. Virks — juhataja; teises reas vasakult: A. Vendsalu — raamatupidaja, A. Allvee — laekur. Pildilt puudub R. Kello — ärijuht.

Keele arenemisest ja arendamisest.

Paljude aastasade ja -tuhandete jooksul on inimene oma arenemisastmel jõudnud kõrgemale tõusta kui loomad. Seepärast on inimesele osaks saanud evida loodusevalitseja aunime ja seda tegelikult ka olla. Kuid selline koht looduses ei ole mitte saatuse kingitus ega juhus, vaid pikal ajavältsusel arenedes on selle saamiseks küll kaasa aidanud nii paljud asjaolud ja inimese vaimsed võimed.

Käesolevaga tahaksin puudutada üht olulisemat seika inimese arengus. Selleks asjaoluks on inimese mõtlemisvõime, võime kusagil oma sisemuses mõistuse abil analüüsida looduse ja elu salapärasusi ning oma mõtlemise tulemuste järgi tegutseda ning oma mõtteid ja tundeid teistele avaldada hääliitsustega, sõnadega kõnes.

Ühes inimsoo üldise arenguga tõuseb ka inimese mõtlemisvõime ja tarvidus

oma mõtteid teistega selgemini ja täpsemini vahetada. See tarvidus tingib aga kõnekeele üldise arengu tabavamate, ilusamate ja kergemate väljenduste poole. Nii areneb aegade jooksul keel, keeled. Lühidalt defineerides mõistet „keel“ ütleme, et see on sõnade (hääliksuste) leegion, mille abil inimene väljendab oma mõtteid, mis alati areneb, täieneb ja mis igal rahval on isesugune.

Ka eesti rahval on oma keel ja selle keele kohta on öeldud, et see on kaunikõlaline, see on ilusaimaid keeli. See on keel, mis areneb sõna täpsuse ja kõlavuse suunas, evides viimastel aastakümnetel isegi väga kõrget arenemistempot. Kuid ka tulevikku vaadates võime oletada, et meie keele areng ei ole ütelnud veel oma viimast sõna.

Kuid enne praeguse keeleuuendusliku epohhi juurde asumist peatuksime meie keele minevikul, on ju mineviku tundmine vajalik selleks, et osata hinnata olevikku ja määrata tuleviku sihte ja eesmärke.

Kauges minevikus elasid meie esivanemad ühes teiste soome-ugri rahvastega Valga radadel, kus räägiti ühist keelt. Sellest ajajärgust on säilinud mitmed sõnad hõimkeeltes, mis veel praegugi sarnanevad oma endisele kujule. Nii tuntakse näiteks soome keeles sõnu „mehiläinen“, mis tähendab „mesilane“, või jälle ungari keeles „kes“ ja „ves“, mis tähendavad „käsi“ ja „vesi“. Veel muidki sarnasusi on säilinud hõimkeelisel.

Ajaloo keeris lõhkus ühise Volga rahva hõimudeks ja kandis need üksteisest eemale. Kokkupuuted katkenud, hakkasid keeled erinema. Nii arenes ka eesti keel, omandades umbes praeguse kuju.

Kuid keel pole arenenud ühtlaselt ja Eestis ringi käies kuuleme igas maakohas ise murret. Need murred on üksteisest sageli üsna erinevad, nii et võime oletada, et kaks eesti eite, üks näiteks Saaremaalt ja teine Sefust, kõnelema hakates teineteisest sageli hästi aru ei saa. Näiteks paar teksti murdeist.

„Kui Kettunen siin Siäritsän tüüti, siis üks vanamiis sae kuulta, et vana sõnade ütlemise ets piävä saksa käess raha sua-

ma. No vanamiis läks kua raha tiinmä ja korjas omad vanat tarkusesõnad kokko ja läks Kettuse juure ja akas ömi vanu sõnu tõesele ette lugema.“

(Murdetekst Kodaverest.)

„Ond parajatti pühabä oomiku, nõndat õpetajad pidand varsti kerku minema lugu tegema, ond taarist inimesi pahule võttada.“

(Murdetekst Mustjalast.)

„Om olnu puul'bä õdak, ku niä saanu sinna kerigu otsölö. Sis jätüünü obösö tii päälö — nii mu esä kõnöli mullö. Las na obösöksö raaskösö puhadö.“

(Murdetekst Harglast.)

Toodud näidete põhjal võime tähele panna mõningaidki erinevusi murrete vahel. Sageli pole see erinevus suurem ka eesti kirjakeele ja soome keele vahel. Kui kuuleme soomlast ütlevat: „Minulla on pieni koti, jota rakastan enemmän kuin mitään muuta paikkaa maan päällä,“ mõistame kohe, et see tähendab eesti keeles: „Minul on väike kodu, mida armastan enam kui mõnda muud paika maa peal.“ Sellest siis alus väitele, et eesti ja soome keel pole kui kaks keelt, vaid kui kaks tublisti erinevat murret.

Nagu nimetatud, on keel niisugune asi, mis alati areneb ja kunagi ei jää püsima oma senistele saavutustele. Meie keele, just meie kirjakeele arenemist saaksime hästi jälgida, kui vaatleksime me kodumaa kirjandust kui trükitud dokumenti meie kirjakeele arengu kohta. Asetades ritta lehekülgi kodumaa kirjandusest, alates võib-olla Wanradt-Kölliga ja lõpetades praegusaja moodsamate autoritega ning nende lehekülgede keelelise arengu taseme kõrgust üles märkides diagrammil, saaksime tõusva joone, mis esimestel aastakümnetel tõuseb aeglaselt kantuna Mülleri, Stahli, Rossihniuse ja Hornungi ajastust, siis hoogu saab ärkamisajal ning Noor-Eesti nõlvakul ja tänapäeval saavutab oma suurema tõusu kiiruse. Ning sellele viimasele osale iseloomulikku keele uuendamise ja arendamise küsimusi puudutan alljärgnevas.

Aktiivne keeleuuendusliikumine sai alguse juba käesoleva sajandi alul Noor-Eesti päevil. Noor-Eesti kui ka kõikide teiste keeleuuendusliikumiste sihiks on

keele rikastamine, sest elav ja arenev kirjakeel vajab alati uusi sõnu kas varem tundmatute või teisti väljendatud mõistete asemel. Nii arenevad sõnad ja vormid või kaovad üldse keelest (näit. „ellik“, „ehk“, „kumb“, „mis“ jne.).

Meie keel areneb, kuid et jõuda varem arenemata ja küpsemate keelte hulka, selleks on keelekandjatel seda vaja enestel kunstlikult kaasa aidata. oma keelt uuendada vormidelt, rikastada sõnade poolest.

Keeleuuendamisel luuakse ilusamaid vorme ja tuuakse keelde uusi sõnu, laenates neid murretest või hõimkeeltest, luues kunstlikult uusi tüvesid, tuletades või liites sõnu.

Kuid nagu igal asjal on oma head ja oma vead, nii on lugu ka keele uute sõnade abil rikastamisega. Õilis on ju see siht, mida taotleb keeleuuendamine: luua me emakeel kõlaliselt kauniks, sõnadelt rikkaks, väljendumiselt tabavaks, kuid seda sihti saavutada püüdes minnakse mõnikord liigsesse äärmusesse, mille tagajärjel tehakse keel koguni väga keeruliseks ja võõraks. Viimane nähe on pahatihti tingitud sellest, et ühest põhisõnast tahetakse saada palju uusi tuletusi, kusjuures nad on kõlaliselt sarnased ja tähenduselt raskesti üksteisest eraldatavad. Nii näiteks on J. V. Veski ühes oma sõnastikus sõnast „osa“ koguni 23 eri sõna tuletanud (osa: osama, osandama, osandus, osanduma, osane, osanduvus, osang, osastama, osastav, osastik, osastuma, osastus, osatama, osafu, osafus, ose, osendama, osenduma, osendus, osis, ositama, osituma, ositus) — õpitagu nüüd need pähe ja saadagu aru, mida nad tähendavad!... Ja kui mainitud pahele lisandub veel teine, võimalikult lühidalt, väga lühidalt väljenduda, tekib nagu hirm, et sõnad kaovad üldse keelest ja neid asendavad mingid häälsused, kusjuures juba erinev hääle toongi annab eritähenduse.

Siis esineb ka halbu liitsõnu ja tuuakse keelde uusi sõnu, millede tähendust aga ei tunta ja mida seepärast igas kohas tarvitatakse. Mõnikord muudetakse neid tarbetult. Näiteks „tulekahju“ asemel

„kahjutuli“, „küsimust tõstma“ asemel „küsimust tõstitama“ jne. Milleks on sellised muudatused?!

Kuigi me mõnikord märkame, et keeleuuendajad nagu enda äranägemise järgi talitades keele kuidagi „võõraks“ teevad või koguni meie senist keelt maha lõhkuda tahavad, et saadud varemetele ehitada uut hoonet, võime ometi keeleuudusküsimuste ees olla üsna optimistlikud, sest vaatamata nendele negatiivsetele külgedele ja „moodsas stiilis“ kirjutatud raamatutele ja grammatikatele“ on ju ometi rahvas see, kes keelt tarvitab ja loomulikult keelde vastu võtab ainult need sõnad, vormid ja uuendused, mis on kõige vastuvõetavamad. Seda tõika silmas pidades oleks koguni hää, kui võimalikult palju toodaks esile uusi sõnu ja vorme, — siis oleks rahval vähemalt suur valik, kust leida sobivat, sest ega kõik mõtted ei lähe täide, mis meeles mölguvad, ega pääse maksvusele ka kõik need kaunid sõnad, mis tekivad kusagil keeleteadlase töölaual.

Üldse võiksim keeleuuendust vägagi pooldada ja peaksime oma emakeele veelgi intensiivsemale arengule igati oma jõukohaselt kaasa aitama.

Ja lõpuks, kui tõuseb küsimus, et kas ongi keeleuuendamisel mõtet, siis läheme ajalukku ja peatume kas või meie hõimrahva liivlaste juures, kelle minevik oli küll täis sangarlikkust (nagu näha XII sajandil), kuid kes oma emakeele kadumisega kaotas ka oma rahvustunde, kaotas usu enda sangarlikkusesse, kaotas oma rahva olemasolu ja sulas teiste rahvaste hulka. Seega on keelel rahva saatuses ütelda suur sõna ja nii on enda keele arendamisel suur tähtsus, sest meie emakeele arenemisega kaunimaks ja kõlavamaks tõuseb selle keele kõnelejate rinnus rahvuslik iseteadvus ja uhkus, tõuseb eesti rahva usk enda tulevikku ja olemasolusse, kasvab ja saab selgeks teadmise, et ei kaota meie oma vaimset iseseisvust, kui karistel põhja risttuulte rannul jääb eestlane tõsiseks eestlaseks, rinnus püha rahvustunne, eesti meel ja suus kaunis, helisev eesti keel.

M. LAKS.

Õpilaskonna tegevusest.

Siin oleks võib-olla huvitav märkida Esinduskogu koosolekuid, milliseid on seni olnud arvult kolm.

Esimesel Esinduskogu koosolekul käesoleval õppeaastal seati üles Õpilaskonna juhataja kandidaat ja valiti Esinduskogu juhatus.

Teisel Esinduskogu koosoleku l toimusid Õpilaskonna juhatusse valimised põhikirja järele ja liikmemaksu suuruse määramine. Õpilaskonna juhatusse valiti, kuigi kannis suure tähtsusega toiming, toimus ühegi viiperuseta ja vastuvõteta. Aga liikmemaksu suuruse ja tähtaaja määramisel tekkis Esinduskogus kaunis äge vaidlus. Õpilaskonna juhataja pooldas tasumistähtpäevana 15-dal oktoobril, kuna enne kooli aastapäevapüüdi taheti välja anda „Tunglakandjate“ esimest numbrit ja siis oleks vaja juba raha. Mõni Esinduskogu liikmeist pooldas aga 20-dal oktoobril põhjendusega, et siis olevat suurel osal vanemal palgapäev ja seepärast ka kergem hankida suurt 20-sendilist summat. Hääletus aga otsustas siiski 15-da oktoobri kasuks. Ja selle kohta puuduvad andmed, kuidas tasusid need oma liikmemaksu, kelle palgapäev oli alles 20. oktoobril.

Kolmanda koosoleku päevakorras arutati

„Tunglakandjate“ küsimust ja aukohtu põhikirja. „Tunglakandjate“ asjus asuti seisukohale, et ajakirja tuleks mitmekesistada. Siiski valitses Esinduskogus ka arvamine, et väga raske on leida huvitavat sisu, sest vahel esimese klassi ja lõpuklassi vahel olevat väga suur. Aga, et asja siiski parandada, otsustatakse „Tunglakandjad“ muuta õpilastele rohkem siidamelähedaseks. Eriti ilmnevat see huvilangus II G klassis. Imelik. Kui leitakse vigu, siis tuleks ju neid ka avaldada ja parandada. Niisuguse võimega inimesi peaks ju leiduma, näiteks II G klassis.

Aukohtu põhikirja luges ette Õpilaskonna juhataja, kes on ka üheks põhikirja koostajaks. Põhikiri võeti koosoleku poolt esimesel lugemisel ühehäälselt vastu. Teine lugemine toimub järgmisel koosolekul.

Mis puutub Õpilaskonna avalikesse üritustesse, siis olid praegusel semestril üheks selliseks tantsukõrsused. Aga et mustal tahvil see n.n. „Seinaajaleht“ on seda küsimust oma arusaamise järele käsitlenud, siis on siin vist mõttetu selle kohta pikemalt rääkida.

H. KALLIP.

Humanitaarringi tegevusest.

Sügisel Humanitaarringi peakoosolekul otsustati tegevuskavaya võtta huviohtute, vaidlusõhtute, kõnevõistluste, kirjanditevõistluste jne. korraldamine. Vastuvõetud tegevuskavast on seni juba suur osa täidetud ja mis täitmata, seda on takistanud tänavane ebatavaline kooliskäimine, mis tingitud ilmastikoludest.

Ring ise on korraldanud kaks huviohtut. Ühe niioelda tegevuse avaõhtuna sügisel ja teise ringi liikmetevahelise kõnevõistluse puhul. Esimesel huviohtul esinesid referaatidega õpilased L. Rabadik ja L. Kajak. Teisel huviohtul, kõnevõistlusel, tuli kõnelejaist esikohale vanemas grupis õpilane H. Remmel ja noorem õpilane R. Kaugver. Rohkem üritusi Ringil kavas ei olnud.

Sektsioonid aga on igaiiks tegutsenud vastavalt oma erialale. Nii korraldas kirjandussektsioon juba sügisel hõimuohtu, kus vastavasisuliste referaatidega esinesid õpil. M. Saks ja A. Green. Siis korraldas kirjandussektsioon raamatunädala puhul huviohtu, kus refereerisid õpil. L. Rabadik ja R. Kaugver. Edasi on kirjandussektsioonil välja kuulutatud kirjandivõistlus ja lähemal ajal selguvad ka siin tagajärjed. Ka on tegevuskava järele veel

korraldamata deklamatsioonivõistlus, mis toimub edaspidi.

Ajalosektsioon korraldas novembris referaatohtu, millest osavõtt oli haruldaselt elav. Elavaim, kui on nähtud viimastel aastatel ühelgi referaatohtul. Nimelt oli kuulajaid 73, mis näitab, et meie õpilaste hulgas on siiski seda elementi, kes huvitub ka muust, peale otsese tuppimise, kui ainult osatakse äratada huvi asja vastu. Referaadi teemaks oli „Tänapäeva Venemaa“, millest õpil. M. Saks esitas kujuka ülevaate. Niisuguseid referaatohtuid on kavas rohkemgi ja nende teokssaamine on vaid ajaküsimus.

Karskusektsioonil on kavatsus korraldada üks huviohtu, mis tähistaks ka karskuspäeva. Et aga seni pole olnud seda veel võimalik korraldada, siis toimub see lähemal ajal.

Ringil on praegu 62 liiget, kuid häda on alati sellega, et koosolekute puhul ei tulda kokku. See pole nii mitte ainult Humanitaarringis, vaid seda kuuldub ka teistest ringidest. Siin tuleks võtta vist küll eeskuju Tütarlaste Eriringilt (nii raske, kui see ka ei ole ütelda).

H. KALLIP.

Naturalistide ringi kroonika.

Meie kooli vanim ring — Naturalistide Ring — on ka sel aastal eelmiste aastate eeskujul püüdnud jõudumööda taotella oma põhikirjas määratud sihte.

Kätesoleval aastal on ringi liikmerahadest, teostest ja huvi-õhtu sissetulekust suurem osa kulutatud ringi raamatukogu täiendamiseks uute raamatutega. Seniajani on selleks otstarbeks kulutatud ca 25 krooni: seega ühe õpilasringi kohta õige suur summa. Uute teoste ostmisel on rõhku pandud just raamatukogu täiendamisele uudisteostega, s. o. raamatutega, mis on ilmunud kätesoleval aastal. Nii on ringil võimaldatud osta k/ü. „Looduse“ populaarteaduslik sari „Mehed, maad ja mered“. Selle sarja üheks tugevamaiks küljeks on stiililine ühtlus ja väljenduslik ladusus. Peale nende raamatute on muretsetud veel kaks teost sarjast „Elav Teadus“: Karl Lutsu „Põlevkivi“ ja Semjonovi „Maailmavarad“ I. Osa nende raamatute kohta on refereeritud Naturalistide Ringi referaatõhtuil, kuna ülejäänute kohta on kavatsusel seda veel teha.

Praktilisest töödest ja teaduslikest ettekandest on eelmisel poolaastal korraldatud referaatõhtute seeria, kus käsitletakse üldteadmisi geoloogias ja selle kõrval tutvustatakse uema loodusteadusliku kirjandusega.

Ringi liikmete noorem järelekasv on omaette organiseerunud ja loonud ringile noorte

seksiooni, asudes töhe noortele omase immukusega.

Tänu lahketele toetustele kooli ja õpilaskonna poolt on Nat. Ringil sel aastal õnnestunud läbi viia üks üritus, mis on sellele ringile peaaegu tema asutamisest peale südame lähedane olnud. Ring on muretsemud endale fotolaboratooriumi sisseseade, saades ruumiks kasutada maja kolmandal korral asuvat pimikut.

Praegu on meil koolis õige palju asjaarmastajaid pildistajaid, kuid suurem osa neist piirdub küll vist ainult selle lõbuga, et ta aparaadi parajal kohal kätte võtab, klõpsu ära teeb ja filmi siis elukutselise ülesvõtja kätte ilmutada viib. Suurem nauding pildistamisest seisab aga selles töös, mis toimub pimikus, punase tule juures. Et fotoannafõrismi koolis rohkem levitada, on Nat. Ringi juhatus otsustanud korraldada kätesoleval semestril lühemaajalised fotograafia kursused. Kursustest osavõtt oleks liikmetele vaba, ainult praktiliste tööde juures tekkiavad kulud tuleks kursustelstel igatüüel enda eest tasuda. Kursusest osa võtta soovijaid palutakse registreerida G II klassi õpilase R. Tiivase juures. Samast kohast saab ka teateid pimiku kasutamise võimaluste kohta.

Nii et kõik asjasthuvitatud, jõudu tööle!

B. TAMM.

RG, RP ja RR „Tunglakandjate“ toimetuse ja talituse esimeses reas vasakult: G. Atonen, R. Kello — tegevtoimetaja, õp. J. Meerits — vastutav toimetaja, õp. J. Erm — keeleline korrektor, A. Sepp — talitusjuht.

Teises reas vasakult: M. Laks, H. Siiak, H. Teetlaus, H. Kallip.

Mõnda tütarlaste eriringi sihtjoontest ja tegevusest.

Kui tänavu sügisel tütarlastel tekkis mõte asutada uus ring oma erihuvide arendamiseks ja laiendamiseks, siis kuuldus arvustavaid hääli nii ülalt kui ka altpoolt. Misjooks niisugune ring? Kas neid juba küllalt ei ole? Tõepoolest — näib nagu oleks ringide liikluses sel niinimetatud „vaimsel mõõnaajal“. Mis puutub aga ringide ja sektsioonide arvuks, siis ses suhtes „mõõnast“ vist küll juttu ei tohiks olla, kuigi nende liikmete arv ei näi seda alati õigustavat. On vist kõigile teada, et nii mõnegi ringi või sektsiooni liikmete arv ulatub vaid paari-kolmeni peale juhatause. Kuid ütleme parem „nomina sumt oliosia“ ja jätame selle jutu, sest eks see ole igaühe oma asi, kuidas ta oma asju ajab. Pealegi ei kirjutanud ma seda seepärast, et mõnda teist ringi alahinnata, vaid seepärast, et näidata, et vastavatud ring teiste ringide liikluses on siiski õigustatud, sest liikmeid olevat sellel uuel ringil vist kõige rohkem.

Kuid ega see pole kõik. Lisaks sellele ei puudunud muidugi „härrade“ üleolevad märkused umbes sellises stiilis: et mis need tüdrukud endast niilid õige arvavad või millega nad ennegi haekama on saanud! Selge asi, et ega sellest midagi välja tule. Nii sadas meie verivärskete ringile arvustavaid märkusi kooli igast kandist.

Niilid küsigem aga päris ausalt ja otsekoheselt, et misjooks seesugune ring üldse asutati. Lubatagu sellele vastata, et see ring ei ole asutatud ei mingiks opositsiooniks ega ka mingiks üleolekuks poiste suhtes ja naisõigustluse kindluseks, vaid just eeskätt tütarlaste erihuvide rahuldamiseks, mida ükski teine ring ei ole suutnud ega taotlenudki. Kõiguvad ju tütarlaste erihuvid vägagi laias amplituudis, kindlasti laiemas kui

poiste omad. Huvitub tütarlaps ju kõigest alates supikeetmise ja kodukorraldusega ning lõpetades püssilaskmisega. Teatavasti aga tütarlastel pole võimaldatud viimati nimetatud alaga tutvumist kusagil. Tütarlaste hulgas leidub aga küllaldaselt neid, kes on huvitatud ka sõjaasjandusest, ning et kahjuks meil puuduvad veel vastavad tunnid, noh, siis pole midagi parata, tütarlastel endil tuli maha raputada see paljuräägitud „passiivsus ja tagasihoidlikkus“ ning nagu öeldud, härjal sarvist kinni haarata. Kasvõi pilkajate kiusuks näitab aga sõjaväeõpetusest osavõtjate arv kõigile, et ka see müüdi nii mehelik ala on valksete „kodukanade“ hulgas pinda leidnud. Ning et Tütarlaste Eriring pole mingi ikilise aje sünnitus, seda näitab juba tema liikmete arv, mis on, nagu eespool märgitud, suurim meeste kooli ringide hulgas. Ka Tütarlaste Eriringi poolt korraldatud huviohtu leidis küllaltki elavat osavõttu, ja et tütarlapsed pole huvitatud ainult püssilaskmisest, seda näitas huviohtul korraldatud einelaud. Veel võiks mainida ka kõnevõistlust, mis, arvestades ringi vähest kogemust ning lühikeset tegevusaajaga, õnnestus küllaltki hästi. Kõige selle juures tuleks aga arvestada, et ring sammub alles oma esimest eluaastat, on niioelda lapsekingades, ja sellepärast ei tohiks talt nõuda väga palju.

Lõpuks peab aga ütlema, et Tütarlaste Eriringi ülesandeks pole siiski tütarlaste õpetamine mingisugusteks amatsoonideks, vaid päris harilikkeudeks ja lihtsateks eesti naisteks kasvatamine, kes küll eeskätt oleksid huvitatud kodust ja lastekasvatamisest, kuid siiski ei pörkaks tagasi ka püssipaugu eest.

X.

Arbujad: Valimik uusimat eesti lüürikat.

Kogu sisaldab 8 nooremasse generatsiooni kuuluva luuletaja töid, igaühe tööd on teistest erinevad, individuaalsed ja iga autori värsid jätvad lugejasse eri mulje. Kogu algab Beiti Alveri luuletustega, millelõdes leidub sageli ironiat ja mis näivad põhinevat mõistusele. Neis ei puudu siiski tunded, kuigi need ei ole eriti esiletungivad, vaid rohkem varjatud kujul. Bernhard Kangro luule on puht looduseluule. Oma jõulisis värses loob ta elavaid kujutlusi loodusest ja ta laules võib tihti leida midagi ürgset. Omapäraseim siin esinevate luuletajate hulgas on küll vist Uku Masing, kes oma religioosete ja veidi rohkem süvenemist nõudvate lauludega viib lugeja hoopis erinevasse tundemaailma.

Kersti Merilaas on tundelaulik. Ta luules peegeldub õnne ja rahu ning talle paistab olevat võoras tormamine, kirglikkus ja ägedus. Nooruslikkust leidub August Sanga fõis, kes on rändaja ja otsija, omades seejuures veel tublisti idealismi. Arvuliselt kõige väiksema hulga luuletustega esineb „Arbujate“ peres Mart Raud. Ta on rahulik kirjeldaja ja ta luuletused toovad silme ette vaheldusrikkaid pilte elust. Kõige rohkem mõistuseluule tundub olevat Heiti Talviku ja Paul Viidingu oma. Esimese ridades on pessimismi ning pilget ja ta laulest on mitmedki sünged näidates elu tumedamaid nurki, kuna Viidingu juures esineb see vähemal määral.

V. METS.

Lõbusat Müncheni maleolümpialt.

Huvitav sissekukkumine juhtus meilgi tuntud meister Sämischil. Korra jookseb ta ärritatuna nagu alati, turniiri saalis ringi ja küsib kaasmängijailt, otsides turniiri juhti: „Kus on Post? (Post oli turn. juhi nimi). Kuna keegi ei tea Sämischile anda lähemat seletust, ilmub äkki keegi viimase kõrvale ja ütleb: „Tulge kaasa, ma näitan“. Ta teeb Sämischiga tiiru ümber mänguhoone ja, peatudes väiksema ehituse ees, ütleb „Sääil“ ja lahkub, jättes Sämischi seisma. Kui viimane lõpuks oma mõtteist ärkab, leiab ta end mitte turniiri juhi, vaid postkontori ees!

Halvasti läiks ka poolalal Makarezyk'il. Ta istub lokaalis, kus ta harilikult einetab, ühe saksa härra vastas. Enne sööma asumist soovib sakslane viisakalt: „Guten Appetit“. Makarezyk arvates, et härra end esitleb, tõuseb ja ütleb: „Makarezyk“. Järg-

misel päeval kordub sama lugu. Lugu näib Makarezykile kahtlasena. Ta läheb ühe oma kaasmaalase juurde ja küsib, kas sakslased end alati uuesti esitlevad, mille järgi ta saab alles teada sõnade, „Guten Appetiti“ õige tähenduse.

Järgmisel korral koos einestades ütleb viisakas poolakas: „Guten Appetit“! Sakslane aga mõtleb, ta peab olema sama viisakas ja vastama oma soovi poola keeles, ja ütleb „Makarezyk“!

Ülesannete lahendused.

Nr. 1.

1. O f 6!! g:f 6
2. K f 8 f 6 — f 5
3. R f 7f XX.

Nr. 2.

1. V d 6 — d 7! jne.

Märkmeid kooli esivõistlusist.

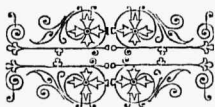
Kooli esivõistlused korv- ja võrkpallis on jõudmas lõppjärku. Mängida on veel üksikud matšid, kus selguvad ka ülejäänud meistrid. Selgumata on veel gümnaasiumi meister ja progümnaasiumi meister võrkpallis, kuid juba nüüd võib kindel olla, misugune klass tuleb meistriks. Pidades silmas ka lõppturniiri kooli meistri nimele. Lõppturniiri peetakse turniirisüsteemis, kuna eelringid oli 1-minuse süsteemis. Näib, et korvpall on saavutanud suuremad „õigused“ kui võrkpall. Näib, et võrkpalli harrastatakse ainult nii muu seas. Võrkpallitase on palju madalamal kui korvpalli oma ja läheb ükelt aega, kui võrkpallis saavutatakse kõrget taset.

Mis puutub üksikuisse matšesse, siis on pilt siin järgmine. Reaalkooli meistriks tuli II klass, saavutades võidu III klassi üle niihästi korv- kui ka võrkpallis. Näib, et keskkoolide üheks paremaks on II R. Olles parema palliküsitusega ja esitades taibukamat mängu, võitis II R III R klassi suurelt — 19:7. Üksikuist mängijaist paistab silma R. Luik, kellest võib tulevikus veel rohke-

mat loota. Ka võrkpallis võitis II R III R klassi tagajärjega 2:0. Võit tundus üllatusena, sest II R mängis 4 mehega. Progümnaasiumi parimaks korvpallis on V P, võites finaalis IV P klassi tagajärjega 26:7. Klassi parimaks on G. Rõks, kellele ka kaasmängijad kogu oma lootuse panevad. Võib ütelda, et ilma Rõksita oleks V P meistritiitel kaunis küsitav. Huvitav on oodata keskkooli kahe parema kohtamist. Võiduvõimalusi on mõlemal, kuid nende ridade kirjutajal on võitjast oma kindel arvamus. Ülejäänud progümnaasiumi matšid on lõppenud järgmiselt: IV P võitis III P klassi 28:4 ja IIP võitis IP klassi 27:1. Gümnaasiumis on pidada finaalmängud korv- kui ka võrkpallis. Võrkpallis III G võitis võrdlemisi nigelas mängus I G 2:0. Ka siin võib päris kindel olla, kes tuleb meistriks.

Selles lähivõivaates on püütud anda ainult üldisi jooni. Tahaks ainult loota, et tulevikus ka võrkpallile suuremat tähelepanu pööratakse, kui tahetakse saavutada kõrgemat mängutaset.

SPECTATOR.

AJAVIIDET.

H. SIIAK.

Võtmemõistatus nr. 1.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32		
33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45				

1—8. Ooper „Estoniast”. 9—16. Kuulus saksa filmidiiva. 17—20. J. Bunin'i teos. 21—26. Kuulus operettide komponist. 27—45. J. Jaik'i teos.

Jakovlev'i teos — 16—45—34—26—8—42—5—5—3; Eesti riigimees — 4—41—23—39—11—1; Veeloom — 17—8—32—40.

Norra kirjanik — 9—2—2—29; Tuntud filosoof — 9—36—37—41; „Töölisteatri” näitleja — 27—20—40.

Eesti kirjanik — 18—7—4—33; Filmidiiva (ees- ja perekonnanimi) — 10—44—40—15—6—22—14—27—41.

Endine Eesti minister — 38—25—19—12—4; R. Rohu teos — 24—43—28; Sadam P.-Euroopas — 30—31—13—35—33—21.

R. KELLO.

Allpool antud nimekaartidel on huvitaval kombel peidetud ka nende omanike elukutse, mida võib leida tähtede ümberasetamise teel. Mis elukutsed need on?

Arti Kumböölev	Asta Brahm	Meeta Jainja
Urko Rörp	Kati Reht	Ärni Tilsmisev
Ralvi Viipur.	Meeta Opitaja	Erik Põikajatu
T. Tarsi	Juuli Kasakjõe	Aadu Nõegliste

$$\begin{array}{l}
 \boxed{1} \boxed{} \boxed{} - \boxed{} \boxed{2} = \boxed{} \boxed{4} \boxed{} \quad \boxed{} \boxed{9} - \boxed{1} \boxed{} = \boxed{} \boxed{8} \boxed{} \\
 \boxed{} \boxed{} + \boxed{} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{} \boxed{} \boxed{} + \boxed{} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} \boxed{} \boxed{3} : \boxed{} \boxed{} = \boxed{} \boxed{5} \boxed{} \quad \boxed{2} \boxed{} : \boxed{} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{} \boxed{} \times \boxed{1} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{} \times \boxed{} \boxed{} = \boxed{1} \boxed{} \boxed{} \\
 \boxed{0} \boxed{} \boxed{} + \boxed{} \boxed{0} \boxed{} = \boxed{4} \boxed{} \boxed{} \quad \boxed{2} \boxed{} \boxed{} - \boxed{} \boxed{7} \boxed{} = \boxed{} \boxed{} \boxed{0}
 \end{array}$$

Ilmub vajaduse korral. Toimetuse aadr. Rakvere, Vabaduse 13.

Vastutav toimetaja: **J. Meerits**. — Keeleline korrektor: **I. Erm**. — Tegevtoimetaja: **R. Kello**.
Toimetus: **H. Siiak, M. Laks, H. Kallip**. — Talitus: **A. Sepp, G. Atonen, H. Teetlaus**.

Ühistrükikoda Rakveres

ÕPILASTELE

SOOVITAME:

võimlemiskingi,
-ülikondi ja
kõiki spordi-
tarbeid.

Fotoaparaate,
filme,
raadio üksikosi
jne.

Filmide ilmutus
ja kopeerimine.

K/m.

B. Lille
&
A. Voolmaa

Pikk t. 15,
tel. 412.

Erik Priimann
vil!

FOTOATELJEE
F. H. OLVET

LAI TÄN. 17, TELEFON 403